

LENNART FLOOD

EN SKATTEPOLITIK FÖR BÅDE INNAN- OCH UTANFÖRSKAPET

Utvärdering av jobbskatteavdraget samt några alternativa reformer

‘Nu träder vi in bland gissningarnas domäner’ sa doktor Mortimer. ‘Säg snarare på de domäner där vi väger hypoteser mot varandra och väljer den mest sannolika. Det är ett vetenskapligt utnyttjande av fantasin, men vi har alltid någon materiell grund att bygga våra spekulationer på.’

Arthur Conan Doyles *Baskervilles hund*.

Innehåll

Sammanfattning och slutsatser	3
Introduktion	5
Jobbskatteavdraget	6
<i>SWEtaxben</i> , en skatte- och bidragsmodell för de svenska hushållen	12
Utvärdering av jobbskatteavdraget 2010 inklusive de tidigare stegen	15
Utvärdering av alternativa skattereformer	20
Att utvärdera reformer med hjälp av modeller – en kritisk diskussion	28
Referenser	33
Bilaga I Disponibel inkomst, budgetmängd och ersättningsgrad	35
Bilaga II <i>SWEtaxben</i>	36
Figur <i>SWEtaxben</i>	38

En skattepolitik för både innan- och utanförskapet.

Utvärdering av jobbskatteavdraget samt några alternativa reformer

ISBN 978-91-86203-69-6

SNS rapport

Lennart Flood

2010-08-11

Sammanfattning och slutsatser

Syftet med denna rapport är att utvärdera långsiktiga effekter av några olika skattereformer på de offentliga finanserna, sysselsättningen och inkomstfördelningen. Den modell som används är en modell som analyserar hur förändringar av regelsystem ändrar hushållens disponibla inkomst och därigenom påverkar människors beslut om arbete och konsumtion.

Modellen gör det möjligt att uppskatta reformernas effekter på utanförskapet, närmare bestämt hushållens beslut att delta i arbetskraften. Dessutom utvärderar rapporten hur jobbskatteavdraget påverkar incitamenten att arbeta fler timmar, anstränga sig på jobbet och göra karriär för dem som redan har jobb – innanförskapet.

Jobbskatteavdraget höjer långsiktig sysselsättning med 72 000

Utvärderingen pekar mot att jobbskatteavdraget på lång sikt ökar antalet sysselsatta med 72 000 räknat i termer av heltidssysselsatta. Eftersom avdraget gör det mer lönsamt att jobba och uppmuntrar till mer ansträngning leder det till mer skatteintäkter från fler arbetade timmar och högre timlöner. Det gör att reformen ur ett statsfinansiellt perspektiv är självfinansierad till 30 procent. Det är något mindre än finansdepartementets bedömningar att självfinansieringsgraden är 40–50 procent.

Minskade skatteintäkter med de rödgrönas förslag

De rödgrönas förslag att trappa av jobbskatteavdraget för månadsinkomster över 40 000 kronor gör att sysselsättningen på lång sikt minskar med 3 000 personer i termer av helårsarbeten jämfört med det nuvarande jobbskatteavdraget. Reformen kan försämra de offentliga finanserna med 0,7 miljarder kronor per år om man tar hänsyn till negativa effekter av att det blir lite mindre lönsamt att jobba för höginkomsttagarna. De rödgrönas egen skuggbudget räknar med att en avtrappning ger 2 miljarder kronor per år i ökade skatteintäkter. Skillnaden beror sannolikt på olika beräkningar av de dynamiska effekterna. Avtrappningen av jobbskatteavdraget ger mycket begränsade effekter på inkomstfördelningen, enligt modellen. För de 10 procent löntagare som har högst inkomst minskar den disponibla inkomsten med cirka en procent.

Höjda skiktgränser ger 28 000 fler jobb på sikt

SNS Konjunkturråd 2008 föreslog att jobbskatteavdraget skulle kompletteras med en satsning på "innanförskapet", det vill säga att öka incitamenten att arbeta och göra karriär för dem som redan är inne på arbetsmarknaden. Rapporten analyserar effekterna av en skattereform med höjda skiktgränser som innebär att inte fler än 15 procent av löntagarna betalar statlig skatt (jämfört med dagens 19 procent). Detta är i linje med ambitionerna i 1991 års skattereform.

En sådan skattereform ökar sysselsättningen med 28 000 personer ytterligare räknat som helårsarbeten, genom att det blir ännu mer lönsamt att arbeta

för de med högre inkomster. Reformen är självfinansierande till 78 procent om man tar hänsyn till regeländringarnas effekter på hushållens beteende. Fördelningseffekterna av minskad statlig skatt blir en ökad inkomstspridning eftersom reformen i stort sett bara ger mer pengar kvar i plånboken för de 20 procent av löntagarna som tjänar mest.

Platt skatt självfinansierande till 90 procent

Slutligen utvärderar rapporten effekterna av en så kallad platt skatt i form av 25 procents skatt på arbetsinkomster oavsett nivå och samma 25-procentiga skattesats på kapitalinkomster och 25 procents enhetlig moms. Samtidigt ersätts grund- och jobbskatteavdraget av ett bottenavdrag.

Analysen visar att en sådan reform ger lägre skatteintäkter, men leder samtidigt till betydande dynamiska effekter. Genom att det blir så mycket mer lönsamt för många medel- och höginkomsttagare att arbeta ökar sysselsättningen med 100 000 jobb utöver jobbskatteavdragets 72 000 (i termer av helårsarbeten). Tack vare det är en sådan reform självfinansierad till 90 procent.

Naturligtvis innebär en så kraftig skattesänkning en markant ökad inkomstspridning. Samtidigt får i stort sett ingen betala mer i skatt. Den ökade inkomstspridningen skulle kunna motverkas genom att höja andra, för samhällsekonomin mindre störande skatter som fastighetsskatt, reavinstskatt på bostäder eller genom sänkta ränteavdrag.

Modellresultat med fokus på det långsiktiga perspektivet

Resultaten bygger på en utvärderingsmodell som analyserar hur jobbskatteavdraget påverkar individens och hushållens val av arbetstid och ansträngning. Den är en mikrosimuleringsmodell som tar hänsyn till de eventuella ändringar i sitt beteende som individer och hushåll gör till följd av jobbskatteavdraget. Det innebär att resultaten påverkas av hur sambanden mellan olika ekonomiska variabler beskrivs.

Analysen begränsar sig till arbetsmarknadens utbudssida, dvs hur mycket individer och hushåll väljer att arbeta. Men genom att modellen är anpassad till hur sambanden har sett ut på den svenska arbetsmarknaden på 2000-talet kan många av de effekter som går via efterfrågesidan vara inkluderade i analysen. Däremot kan effekten på efterfrågesidan inte presenteras separat.

Slutligen är modellen ett verktyg för att bedöma de långsiktiga effekterna av regeländringar. De siffror som presenteras här är inte ett mått på den faktiska effekten på kort sikt, som ju påverkas av konjunkturella faktorer som t ex att efterfrågan på arbetskraft har fallit under lågkonjunkturen. Analysen tar istället sikte på det långa perspektivet och hur skattepolitiken påverkar sysselsättningen på lång sikt.

Introduktion

Sedan den borgerliga regeringens tillträde år 2006 har löntagarnas skatt sänkts för varje år genom ett jobbskatteavdrag. I analyser genomförda av Finansdepartementet uppskattas jobbskatteavdraget minska skatteintäkterna statistiskt med drygt 70 miljarder kronor och öka sysselsättningen med knappt 80 000 personer (Prop. 2009/10:1).¹ Självfinansieringsgraden – den del av skattebortfallet som täcks av att fler arbetar (dvs den dynamiska effekten) – beräknas till 40–50 procent. Även om kritiken mot detta inslag i jobbpolitiken har minskat över tiden finns det ändå goda skäl att utvärdera de förväntade effekterna av denna stora satsning. Trots att jobbskatteavdraget är en relativt ny företeelse har ändå ett antal konsekvensberäkningar genomförts. En tidig utvärdering gjordes redan i 2008 års konjunkturrådsrapport från SNS (se Lundgren et al 2008). Senare har Riksrevisionen (2009), Konjunkturinstitutet (2008 och 2009) och Finanspolitiska rådet (2008 och 2010) gjort egna utvärderingar. Här ska framförallt nämnas Finanspolitiska rådet 2010, avsnitt 7.1 som ger en bred analys av förväntade effekter och även en internationell jämförelse.

Avsikten med denna rapport är att använda en liknande metod som gjordes i 2008 års rapport från SNS Konjunkturråd och utvärdera effekterna av den senaste utformningen som inkluderar alla fyra steg, dvs enligt de regler som gäller inkomståret 2010. Vidare kommer ett antal alternativa reformer att analyseras; här ingår en avfasning av jobbskatteavdraget, en minskad statlig skatt och till sist ett mer radikalt förslag som karakteriseras av enhetlig skatt och ett starkt förenklat grund- och jobbskatteavdrag.

Rapporten inleder med en beskrivning av jobbskatteavdraget samt vilken effekt detta har på såväl skatteprofilen som individernas disponibla inkomster. Sedan ger jag en kort beskrivning av den metod som används för utvärderingen. Eftersom avsikten är att undvika en alltför teknisk beskrivning ges enbart en förenklad framställning. En mer detaljerad beskrivning finns i bilagan och Ericson, Flood & Wahlberg (2009) samt Ericson & Flood (2010). Resultatet av utvärderingen presenteras i form av konsekvenser för inkomstfördelning såväl som effekter på de offentliga finanserna. Rapporten fortsätter med att presentera tre alternativa reformer och även en utvärdering av dessa. Avslutningsvis resonerar jag kring modeller och deras användning i utvärderingen av ekonomiska reformer.

Rapporten bygger på tidigare publicerat material, på kapitel två i SNS Konjunkturrådsrapport 2008, men även till viss del på en uppsats i tidskriften Ekonomisk Debatt (Ericson & Flood, 2009), samt en nyligen avslutad rapport till Svenskt Näringsliv (se Ericson & Flood, 2010).

---

¹ Se Andersson & Antelius (2010) och Finanspolitiska rådet (2010) för en sammanfattning av jobbskatteavdragets förväntade effekter.

Jobbskatteavdraget

Den grundläggande tanken bakom ett jobbskatteavdrag är enkel – att öka den ekonomiska avkastningen av arbete. Detta är således ett avdrag som enbart kan göras mot inkomst av arbete. Trots denna enkla grundtanke har avdraget genomgående kritiserats för att det är komplicerat. Detta har framhållits av såväl SNS Konjunkturråd 2008, Riksrevisionen som Finanspolitiska rådet. En speciell komplikation följer av att det är en funktion av grundavdraget och därmed indirekt en funktion av inkomster från andra källor än arbetsinkomst. En ytterligare komplikation är att det dessutom är beroende av kommunalskatten: högre skatt ger högre avdrag.²

Effekten på individernas beteende av denna komplicerade konstruktion är okänd men det har spekulerats i att det kan leda till att den förväntade effekten blir mindre. Det har t ex framhållits att få individer känner till jobbskatteavdraget (se Riksrevisionen 2009). Ett motargument är att även om regelverket är komplicerat är det inte nödvändigt att känna till alla detaljer. Hur många känner t ex till reglerna för grundavdraget? Det faktum att det framgår av slutskattsedeln kan vara tillräcklig information.³ Detta gäller för övrigt flera andra inslag i både skatte- och socialförsäkringssystemen. Reglerna kan vara komplicerade men moderna informationssystem kan underlätta individens behov av relevant information. Ett sådant exempel är pensionssystemet. Det är orimligt att förvänta sig att allmänheten har detaljerad kunskap om dessa regelverk men det finns goda möjligheter att få information på nätet.⁴

Ytterligare ett argument är att det vore mycket överraskande om en stor andel kände till jobbskatteavdraget. Riksrevisionen uppger att ungefär 40 procent svarar att de känner till jobbskatteavdraget vilket i rapporten såväl som i debatten uppfattats som en låg andel. Det är naturligtvis svårt att veta vad som är en förväntad andel, men det kan förmodligen lika väl presenteras som en oväntat hög andel. Det är överhuvudtaget svårt att veta vilka effekter på beteendet som kunskap om våra regelsystem får. I litteraturen har det ibland förts fram en studie som undersöker kunskapen om motsvarigheten till ett jobbskatteavdrag i USA (se Chetty & Saez, 2009). Ett resultat är att ökad kunskap om detta avdrag medförde att fler utnyttjade det. Det finns emellertid stora skillnader mellan det svenska och amerikanska avdraget, det räcker att nämna att till skillnad från jobbskatteavdraget måste hushållen ansöka om den amerikanska varianten, s k earned income tax credit (EITC).

---

² Denna effekt ska dock inte överdrivas. Skillnaden mellan högsta kommunalskatten (Ragunda 34.17) och lägsta (Vellinge 28.89) motsvarar en skillnad i jobbskatteavdraget på 48 kronor i månaden för individen.

³ Se www.jobbskatteavdrag.se för en beräkning och beskrivning av avdraget och i t ex Budgetpropositionen 2010 ges en beskrivning av regelverket för jobbskatteavdraget 2010.

⁴ Se t ex www.minpension.se

Fyra steg under fyra år

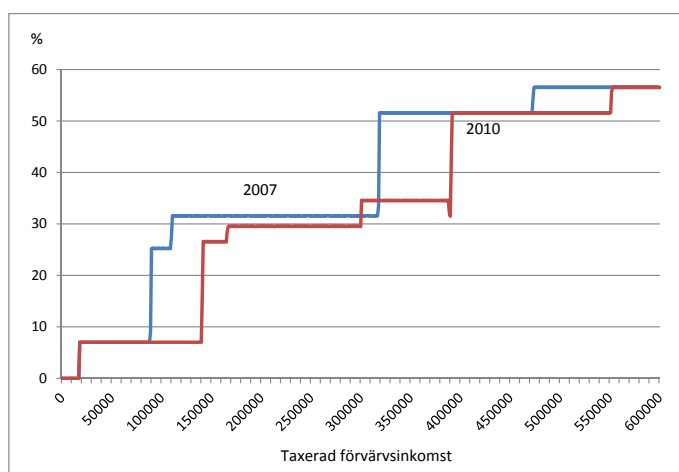
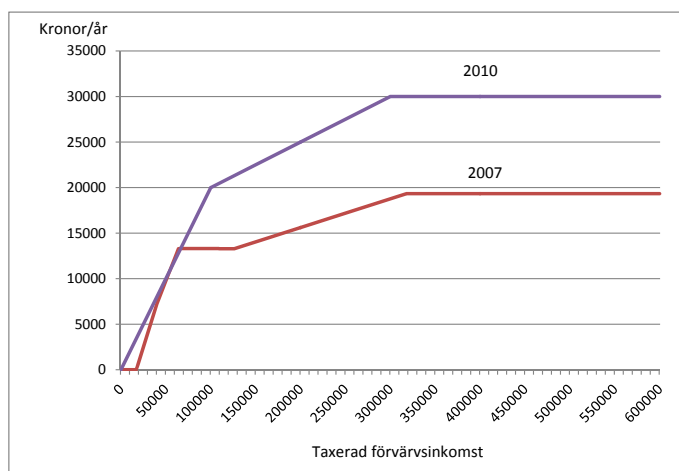
Jobbskatteavdraget introducerades inkomståret 2007 och har sedan dess förstärkts varje år. Avdraget innebär att den kommunala inkomstskatten minskas med ett maximalt belopp på ca 1 800 kronor per månad för personer under 66 år och ca 2 500 kronor per månad för personer över 65 år. Maximalt jobbskatteavdrag får man om arbetsinkomsten är minst 27 800 kronor per månad för personer under 66 år, respektive 25 000 kronor per månad för de över 65 år. Bidraget är således riktat mot låg- och medelinkomsttagare eftersom de får ett proportionellt sett större bidrag än en höginkomsttagare, och det är särskilt gynnsamt för personer över 65 år.

Jag kommer inte här att i detalj diskutera konstruktionen av jobbskatteavdraget utan begränsar mig till en beskrivning av hur profilen varierar med taxerad arbetsinkomst samt hur avdraget påverkar motsvarande skatteprofil. Eftersom avdragets storlek är olika för individer som är 65 år eller yngre och de som är äldre än 65 år redovisar jag detta för dessa åldersgrupper. Figur 1 och 2 visar hur jobbskatteavdraget förändrats mellan 2007 och 2010 samt motsvarande profiler för marginalskatterna. Som en referens till tiden före jobbskatteavdraget finns även marginalskatteprofilen för år 2006 med i figur 2. Som tydligt framgår är det en relativt kraftig ökning i avdraget jämfört med 2007.

Det gäller speciellt för de äldre. En sådan ökning sätter naturligtvis även avtryck i både marginal- och genomsnittsskatten. Vid beräkningen av skatten för 2010 ingår även minskningen av statsskatten genom en högre brytpunkt för statlig skatt.

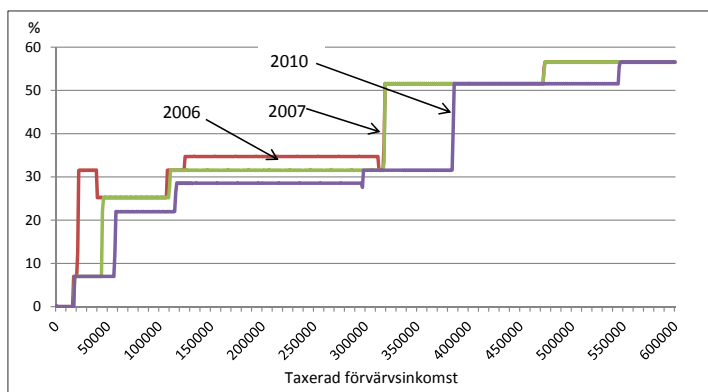
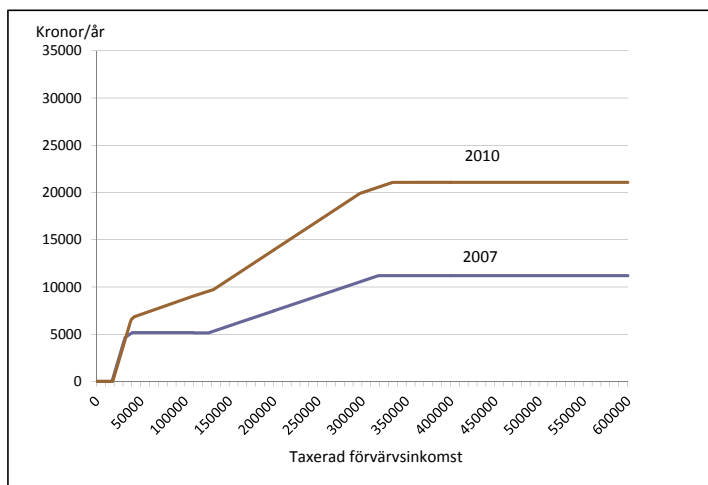
En intressant förändring i dessa profiler jämfört med före jobbskatteavdraget (se figur 2) är att samverkan mellan grundavdraget och jobbskatteavdraget jämnar ut marginalskatteprofilen och medför att denna är stegvis ökande till skillnad från före 2007 då enbart grundavdraget ingick. Det är värt att notera att skattesystemet nu har fjärrmat sig än mer från

Figur 1. Jobbskatteavdrag och marginalskatter 2007 och 2010 för äldre än 65 år

Not: Här antas enbart inkomst från förvärsarbete samt en genomsnittlig kommunal skattesats på 31,7 procent.

Figur 2. Jobbskatteavdrag och marginalskatter 2006, 2007 och 2010 för yngre än 66 år

Not: Här antas enbart inkomst från förvärvsarbete samt en genomsnittlig kommunal skattesats på 31,7 procent.

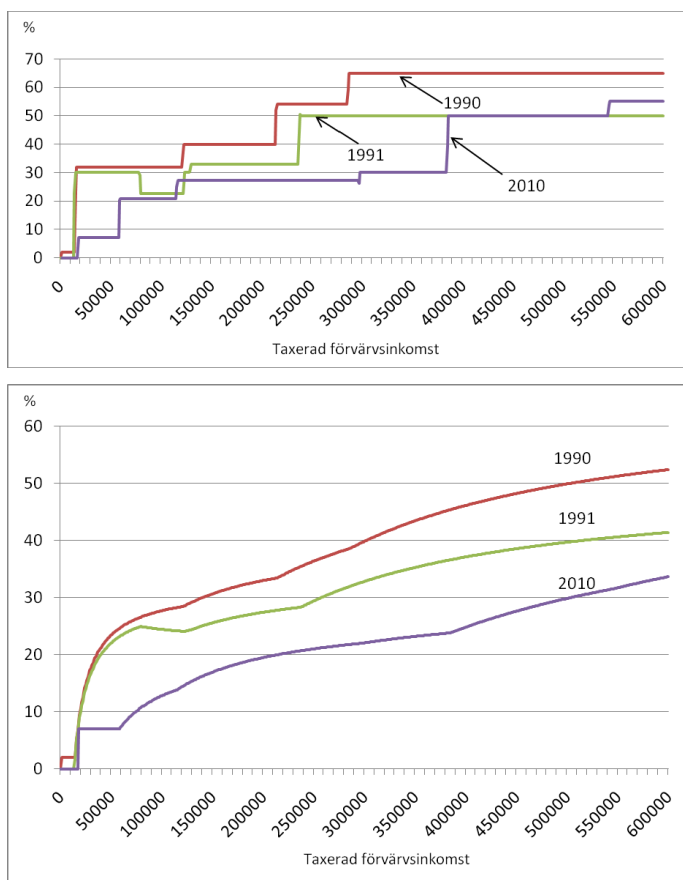
1991 års skattereform och dess ambition om enhetliga skattenivåer. Figur 3 illustrerar det. Som referens finns även skatteskalorna 1990 och 1991 med. För jämförbarhetens skull bygger dessa figurer på att brytpunkterna indexerats till 2010 års priser (KPI). Året före den stora skattereformen karakteriseras av flera skattenivåer och höga marginalskatter. Skattereformen innebar flera omfattande förändringar, men sett enbart till inkomstskatteprofilen sänktes den högsta marginalskattesatsen till kommunalskatt plus 20 procent. Ursprungstanken var enbart två nivåer, kommunalskatt upp till brytpunkten och sedan däröver en statlig skatt på 20 procent. Emellertid infördes ett grundavdrag, den så kallade LO-rabatten, som medförde en sänkt skatt för lägre inkomster, främst avsett för deltidsarbetande kvinnor. I sammanhanget framstår dagens system med jobbskatteavdrag som en väl så omfattande reform. Jobbskatteavdraget medför dels att skatten sänks betydligt för de lägsta inkomsterna, dels att det "hål" som grundavdraget har skapat i marginalskatteprofilen jämnas ut. Jobbskatteavdraget och grundavdraget innebär tillsammans en kraftig skatteminskning. Figur 3 visar att en arbetsinkomst på lite drygt 400 000 kronor per år har en genomsnittlig skatt på ca 25 procent och att en arbetsinkomst på omkring 200 000 kronor per år enbart beskattas med 20 procent. För äldre än 65 år är dessa nivåer ännu lägre.

Det har sagts förut men det förtjänar att upprepas: studerar man enbart beskattningen av arbetsinkomster och exkluderar arbetsgivaravgifter är Sverige inte längre ett högskatte land. För låg- och medelinkomster ligger nivån omkring genomsnittet för OECD-länder. Däremot ligger den högsta marginalskatten på en internationellt hög nivå. Idag ligger betydligt fler löntagare över brytpunkten för att betala statlig skatt än vad som var avsikten med 1991 års skattereform.

Det faktum att de högsta marginalsatserna är höga är även ett argument för att inte fasa ut jobbskatteavdraget. Ett sådant förslag innebär att nivån på marginalsatserna blir ännu högre under hela utfasningsintervallet och om det medför ett ändrat beteende bland höginkomsttagare så kan det medföra minskade skatteintäkter. Höginkomsttagarna står för en stor del av den totala skatteintäkten och ett minskat arbetsutbud kan medföra stora skattebortfall. Sedan är det naturligtvis så att om skälet till att fasa ut jobbskatteavdraget är fördelningspolitiskt så leder

Figur 3. Marginal- och genomsnittlig skatt 1990, 1991 och 2010

Not: Brytpunkterna indexerade till 2010 års priser, kommunalskatt 30 procent. För år 2010 antas en ålder mindre än 66.

en skatthöjning bland höginkomsttagare till mindre inkomstskillnader efter skatt.

För att sammanfatta: jobbskatteavdraget 2010 innebär en kraftig ökning av incitamenten av arbete och det gäller i särskilt hög grad för dem som är äldre än 65 år. När vi diskuterar förväntade effekter av jobbskatteavdraget är det emellertid enbart indirekt som dessa förändringar i skatter påverkar individens beslut om sin arbetstid. De arbetsutbudsmodeller som används för att bedöma storleken på de dynamiska effekterna utgår från att individen betraktar förändringar i sin disponibla inkomst, dvs inkomsten efter skatter och eventuella bidrag. Här är det väsentligt att skilja på två olika effekter, effekten på beslutet att börja/sluta arbeta (extensiva marginalen) och beslutet att ändra arbetstid givet att man arbetar (intensiva marginalen). Den modell som används vid konsekvensberäkningen tar hänsyn till denna distinktion. För ändringar i arbetstiden för de som arbetar gäller att individens disponibla inkomst vid olika arbetstider utnyttjas, dvs hela budgetmängden ingår. Budgetmängden är ett begrepp nära relaterat till disponibel inkomst och visar hur disponibel inkomst varierar med arbetstiden. Andra variabler som påverkar den disponibla inkomsten, som exempelvis timlön och inkomster från annat än arbete, hålls konstanta vid beräkningen av budgetmängden.

För beslutet att börja/sluta arbeta används information om den sk ersättningsgraden. Ersättningsgraden är definierad som disponibel inkomst vid

icke-arbete relativt disponibel inkomst vid heltidsarbete och är således ett mått på lönsamheten av att arbeta jämfört med att inte arbeta.

Jobbskatteavdrag kontra höjt grundavdrag

Varför är ett jobbskatteavdrag att föredra i stället för en höjning av grundavdraget? Den väsentliga skillnaden är förvärvsvillkoret, dvs att avdraget bara får göras mot arbetsinkomster. Detta villkor påverkar direkt ersättningsgraden. Det är rimligt att förvänta sig att den stora effekten av jobbskatteavdraget är på andelen som börjar arbeta, snarare än på hur mycket de som redan arbetar förändrar sin arbetstid. Dessa effekter kan förstärka eller motverka varandra. Det kan till exempel vara så att jobbskatteavdraget ökar antalet sysselsatta. Men eftersom även de som redan arbetar får avdraget har det också en inkomsteffekt som gör att fler har råd att arbeta mindre. Effekten av jobbskatteavdraget för de som av olika skäl inte arbetar är entydigt en ökad sannolikhet att arbeta.⁵ Effekten för de som arbetar är mer motsägelsefull. I de inkomstskikt där förvärvsavdraget sänker marginals-katten (se figur 2) stärks incitamenten att öka arbetsutbudet medan högre inkomst efter skatt i alla inkomstskikt har en inkomsteffekt som verkar i motsatt riktning. Det är därför en empirisk fråga hur stor den totala effekten på arbetsutbudet blir.

Förändringar i bidragssystemen är också betydelsefulla för ersättningsgraden. De förändringar som har skett sedan 2006 är relativt omfattande och innebär höjda avgifter, skärpta arbetsvillkor och ändrade beräkningsregler. Eftersom disponibel inkomst och ersättningsgrad spelar en central roll vid utvärderingen ges en mer detaljerad beskrivning i bilaga 1.

Det är effekten på individens budgetmängd av en ändring av skatte- och bidragsreglerna som är det väsentliga för att bedöma hur individerna anpassar sitt arbetsutbud. Eftersom budgetmängden varierar från hushåll till hushåll är det svårt att ge en generell beskrivning av jobbskatteavdragets effekter. I stället åskådliggör jag budgetmängdsbegreppet för ett typhushåll. För att särskilt illustrera betydelsen av samspelet mellan jobbskatteavdraget och bidragssystemen är det valda typexemplet ett hushåll med låg inkomst och därmed en stor sannolikhet för att erhålla inkomstprövade bidrag som bostadsbidrag och socialbidrag, numera kallat försörjningsstöd.

Exemplet är en ensamstående förälder med två barn (tre och fem år gamla) och med en timlön på 115 kronor, vilket motsvarar första kvartilgränsen (dvs 25 procent av svenska löntagare har en lägre lön). De två nästan parallella linjerna längst ned i figur 4 visar skatten vid olika arbetstider med och utan det samlade jobbskatteavdraget. När dessa skatter dras från motsvarande inkomster får man de två linjer som visar hur den disponibla inkomsten förändras med arbetstiden. Skälet till att skillnaden i disponibel inkomst är så liten, och att den helt försvinner under ca 1 000 arbetade timmar per år, är förekomsten av andra bidrag och avgifter. Försörjningsstödet har här störst betydelse för budgetmängdens utseende och

---

⁵ En möjlig komplikation är att den ökade inkomsten som avdraget medför för den partner som förvärvsarbetar även kan påverka beslutet för den andra partnern.

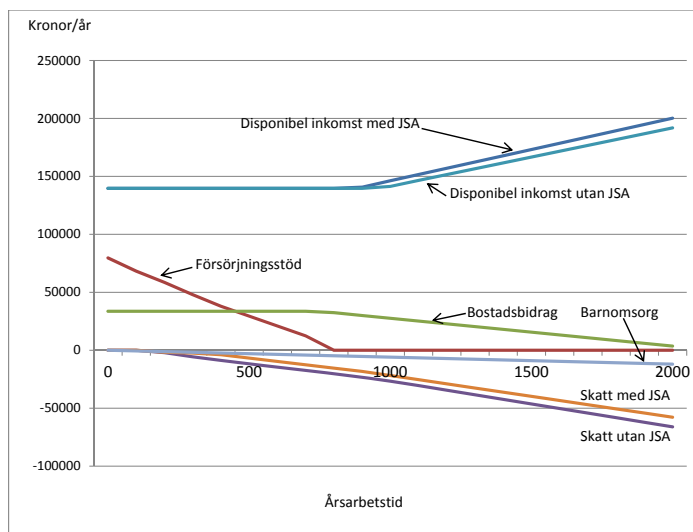
maximalt bidrag på ca 80 000 kronor per år får man om man inte arbetar alls. Försörjningsstödet minskar därefter allt eftersom arbetstiden ökar och fñas ut helt vid en årsarbetstid på ca 1 000 timmar. Individens i typexemplet har en så låg timlön, 115 kronor per timma, att arbetsinkomsten vid en årsarbetstid under 1 000 timmar ligger under bidragssnormen. Om han/hon söker och beviljas försörjningsstöd ges budgetmängden av den

horisontella linjen i figur 4 på ca 140 000 kronor per år i intervallet 0 till 1 000 arbetade timmar. Som nämnts räcker inte försörjningsstödet för att få det beloppet utan bostadsbidraget spelar också en viktig roll. Kom ihåg att detta typfall avser ensamstående föräldrar. Barnomsorgskostnader spelar i just detta typfall en liten roll. Maxtaxereformen har lett till så låga barnomsorgsavgifter att deras bidrag till marginaleffekterna är små.

Vid en arbetstid under 1 000 timmar per år har således *för detta hushåll* jobbskatteavdraget ingen effekt. Bidragssystemen motverkar incitamenteffekterna som skapas av skattesänkningen. För hushåll som har inkomster under försörjningsstödsnormen och som uppfyller kraven för att få stödet (och som dessutom ansöker om det) kan skatteändringar helt och hållet neutraliseras även vid relativt höga arbetstider. Samtidigt som detta kan användas som ett argument att jobbskatteavdraget för låginkomsthushållen inte får avsedd effekt kan det även användas som ett argument för att incitamenten att arbeta lång deltid eller heltid har förstärkts. I exemplet innebär jobbskatteavdraget 3 000 kronor mer per år till den ensamstående föräldern som går från halvtid (1 000 timmar per år) till heltidsarbete (1 800 timmar per år): utan jobbskatteavdraget blir inkomstökningen ca 40 000 kronor, med jobbskatteavdrag blir den drygt 43 000 kronor per år.

Som nämnts tidigare avser typexemplet ett hushåll med en låg timlön. Men för detta hushåll skulle även en relativt hög timlön ge i princip samma bild av budgetmängden. Exempelvis en timlön på 210 kronor, nära decil nio, medför att punkten där försörjningsstödet upphör flyttas till 500 arbetade timmar per år. Detta slags typhushåll (hög lön, låg arbetstid) med försörjningsstöd utgör dock en liten andel av befolkningen. Men det är i stor utsträckning låginkomsthushåll

Figur 4. Inkomster och skatter före och efter jobbskatteavdraget (JSA) samt bidrag år 2010 för en ensamstående förälder med två barn och låg timlön

Not: Timlön 115 kr, två barn med kommunal barnomsorg, villkoren för försörjningsstöd är uppfyllda. Negativa belopp innebär utgifter, skatt och barnomsorg, positiva belopp intäkter.

som står utanför arbetsmarknaden och det är för dem som det är angeläget att stärka incitamenten att arbeta. Samtidigt är det svårt att ge en generell lösning av detta dilemma – en låg timlön kräver en hög arbetsinsats för att inkomsten av arbete ska överstiga normen för försörjningsstöd. Problemet med interaktion av bidragssystemen och dess incitamenteffekter är ett problem som är väl utrett. Däremot kan det vara värt att påpeka när det gäller förväntade effekter av jobbskatteavdraget.

***SWEtaxben*, en skatte- och bidragsmodell för de svenska hushållen**

De konsekvensberäkningar som jag redovisar senare i denna rapport baseras på en statisk mikrosimuleringsmodell där jag tar hänsyn till de beteendeffekter som ändringar av skatter och bidrag kan leda till. Framförallt gäller det förändringar i individernas arbetsutbud men även effekter på timlöner ingår. Mikrosimulering betyder att beräkningarna genomförs med detaljerad information på individ- och hushållsnivå. Den mikrosimuleringsmodell som används för denna rapport kallas *SWEtaxben* (*Swedish tax and benefit model*). En mer detaljerad beskrivning finns i Ericson, Flood & Wahlberg (2009) samt i Ericson & Flood (2010). En mer teknisk beskrivning ges även i bilaga 2.

SWEtaxben kan beskrivas som en statisk mikrosimuleringsmodell med beteendeförändring, dvs individerna tillåts anpassa sig till ändrade ekonomiska förutsättningar. Denna anpassning sker via två olika mekanismer; dels sker en anpassning av arbetstid, dels en anpassning av timlönen. Den senare mekanismen är ett exempel på en effekt som studeras i det som har kommit att kallas "the new tax responsiveness literature".⁶ I regel utgår denna litteratur från taxerad inkomst och beräknar skatternas effekter på denna inkomst. Tanken är att detta fångar upp en anpassning till ändrade skatter i ett bredare perspektiv. Hur påverkar skatter valet av utbildning eller vidareutbildning, valet eller viljan att göra karriär, att acceptera en arbetsledande roll? Kort sagt, hur påverkar det viljan att anstränga sig att öka sin produktivitet?⁷ Den internationella litteraturen sammanfattar dessa effekter som en förändring i "effort". Här översätter jag effort med prestation och i rapporten används prestation som synonymt med en timlön. Konkreta exempel är skatters påverkan på individens intresse av att acceptera ett chefsjobb eller möjlighet att välja obekvämt arbetstid. Den anställda får kompensation för obekvämt arbetstid i form av högre månadslön, men blir skillnaden efter skatt tillräckligt stor? Det är enkelt att hitta denna typ av exempel och alla har det gemensamt att det inte är arbetstidens längd som är det intressanta. De resultat som bygger på bredare inkomstmått ger i regel betydligt större effekter än de som baseras på arbetstid.

Ett intressant bidrag till denna litteratur är Blomquist & Selin (2008). I stället

⁶ Se t ex Feldstein (1995 och 1999).

⁷ En sammanfattning av några av de studier som på senare tid har genomförts ges i Meghir & Phillips (2009) samt i Saez et al (2009).

för inkomst utgår de från timlön, vilket innebär en möjlighet att dela upp effekten av en skattsänkning i en arbetstidseffekt och en löneeffekt. En liknande ansats har nu inkluderats i *SWEtaxben* (se Ericson & Flood, 2010). Timlöneelasticiteter har beräknats för olika typhushåll och dessa används för att beräkna den förväntade förändringen av timlöner på grund av ändrade skatter. Dessa elasticiteter varierar mellan 0,05–0,1 beroende på hushållstyp (ensamstående mödrar lägst och ensamstående kvinnor högst).⁸ Det innebär betydligt lägre elasticiteter än de som rapporteras i Blomquist & Selin. En förklaring kan vara att de utnyttjar data som spänner över skattereformen 1991 medan den här analysen bygger på data efter reformen fram till 2007, dvs rapportens data innehåller betydligt mindre variation i marginalskattegraden. Timlöneeffekten beräknas enbart för de individer som arbetar före och efter en reform. Detta tillsammans med att det behövs en förändring i marginalskattegraden för att påverka timlönen gör att denna effekt för en reform som jobbskatteavdraget blir ganska modest. Dels påverkas enbart de som förvärvsarbetar, dels är det många individer som inte får någon ändrad marginalsatt, t ex alla som ligger över brytpunkten för statlig skatt. För andra reformer, som t ex sänkt statlig skatt, blir timlöneeffekten betydligt större. Dels innebär denna reform, för många individer, en stor förändring i marginalsatt, dels har de individer som ligger över brytpunkten i regel höga timlöner.

Skatter och prestation

Det är naturligtvis så att rapportens metod att beakta dessa effekter av skatter på prestationsnivå kan diskuteras. Det finns gott om belegg i litteraturen om att dessa bredare effekter kan vara väsentliga och även betydligt större än effekten på arbetsutbudet. Men det är inte självklart hur dessa effekter ska ingå i en utvärdering. En kritik mot vår metod kan t ex vara att vi inte tillåter någon individuell variation i timlöner utan den enda variation som ingår är den mellan de olika hushållstyperna. Det är naturligtvis en förenkling och mer troligt är att en mindre del av löntagarna ändrar sin prestationsnivå (timlön) relativt omfattande medan flertalet inte anpassar sin prestation alls trots en förändrad marginalsatt. De resultat jag presenterar är därför meningsfulla att tolka enbart på makronivå men inte på en individuell nivå. Av detta skäl presenterar jag enbart inkomstfördelningsanalysen för de dynamiska effekter som avser förändringar i arbetstiden.

Vid en simulering av en skatte- eller bidragsförändring kan man således ta hänsyn dels till effekten på ändrade timlöner, dels till effekten på ändrad arbetstid. Den senare effekten, ändring i arbetstid, modelleras på två olika sätt: först modeller för sannolikheten att vara arbetslös, långtidssjuk, förtidspensionär och ålderspensionär, sedan modeller som beskriver förändringen i arbetstid för dem som är sysselsatta eller inte ingår i några av de tidigare nämnda grupperna. Här kan t ex ingå individer som inte har någon inkomst från arbete men inte heller någon

---

⁸ Även inkomstelasticiteter beräknas, dessa är emellertid mycket små och få därför en mindre effekt.

inkomst från transfereringssystemen.

Den här typen av analys kräver tillgång till stora databaser av hög kvalitet. Detta krav uppfylls till stora delar av de registerdata (LINDA) som jag använder.⁹ LINDA-urvalet för år 2007 omfattar ca 8 procent av den svenska befolkningen. Tack vare att urvalsvikter är kända kan aggregerad statistik beräknas med hög precision.

SWEtaxben-modellen jämfört med Finansdepartementets modell

Finanspolitiska rådet har i flera rapporter kommenterat de modeller som Finansdepartementet använder i sina konsekvensberäkningar av jobbskatteavdraget. Finansdepartementets modell påminner om men är inte samma som *SWEtaxben*. Eftersom *SWEtaxben* är utvecklad av forskare och delvis används för forskning ligger mer av fokus på att modellera individernas beteende och mindre på att ge en detaljerad beräkning av disponibel inkomst. De väsentliga skillnaderna mellan den version av *SWEtaxben* som används här jämfört med Finansdepartementets modell är att pensionsbeslutet ingår samt att timlönen kan ändras av en skatteförändring. Den kritik som Finanspolitiska rådet riktar mot Finansdepartementet för att de inte beaktar pensionärer gäller således inte den här analysen. Även om rådets invändning är rimlig eftersom jobbskatteavdraget har utformats för att speciellt gynna de äldres arbetsutbud visar mina beräkningar ingen större effekt av att inkludera pensionsbeslutet. Det speglar eventuellt det faktum att under den period som använts vid estimeringen av pensionsmodellen – 2000 till 2007 – har effekterna av jobbskatteavdraget inte internaliserats. Notera att även om 2007 ingår är det fortfarande lite naivt att tro att detta kommer att få ett genomslag i de beräknade elasticiteterna. Det är framförallt utökningen 2010 som tillsammans med det nya allmänna pensionssystemet ökar lönsamheten av att skjuta upp pensionen.

Utöver pensionsbeslutet ingår även, som redan nämnts, en modell som beskriver hur individens timlön kan påverkas av ändrade skatter. Detta är en väsentlig utvidgning och innebär att skatter inte enbart påverkar individernas val av arbetstid.

En tidig utvärdering av jobbskatteavdraget redovisades redan i SNS Konjunkturrådsrapport 2008. Den utvärderingen inkluderade de två första stegen år 2007 och 2008 och gjordes med en tidigare version av *SWEtaxben*. Den utvärdering som görs i denna rapport bygger på de förändringar i simuleringsmodellen som nämndes ovan, dvs pensionsbeslut och anpassning av timlön, samt inkluderar även de två senaste stegen i jobbskatteavdraget år 2009 och 2010. Även om dessa förändringar i sig motiverar en ny utvärdering är det fortfarande så att det stora steget i jobbskatteavdraget togs år 2007.

---

⁹ För en beskrivning av LINDA-data se Edin & Fridriksson (2000).

Utvärdering av jobbskatteavdraget 2010 inklusive de tidigare stegen

Vid utvärderingen av jobbskatteavdraget utgår jag från de regler för skatter och bidrag som gäller år 2010. Utgångspunkten är att ta bort jobbskatteavdraget och betrakta detta som "före reform". Sedan införs jobbskatteavdraget (alla fyra stegen) och detta betraktas som "efter reform".

Resultaten presenteras i form av makroekonomiska tal såväl som fördelningseffekter. Makroanalysen presenteras dels som en statisk analys där eventuell anpassning av arbetade timmar och prestation negligeras, dels som två dynamiska analyser där den första innefattar ett anpassat arbetsutbud och den andra även en anpassning av prestation (timlön). I samtliga beräkningar tar jag hänsyn till att de statliga momsintäkterna påverkas av förändringar i disponibel inkomst, liksom arbetsgivaravgifter när arbetsinkomsten ändras.¹⁰

Som nämndes vid beskrivningen av *SWETaxben* är modellen för timlöner konstruerad på ett enklare sätt än för arbetsutbudsmodellerna. För alla individer som förvärvsarbetar och påverkas av en reform, dvs som får en förändring i marginals-katten, prognostiseras en förändrad timlön genom att utgå från estimerade elasticiteter. Eftersom dessa elasticiteter enbart varierar över olika typhushåll kommer analysen att underskatta den individuella variationen. Av detta skäl ingår inte effekter av ändrade timlöner i inkomstfördelningsanalysen. Däremot kommer dessa effekter att ingå när resultaten presenteras på makronivå.

Eftersom den förväntade effekten av jobbskatteavdraget är ökad sysselsättning och detta i sin tur förklaras av en minskad ersättningsgrad kan det vara lämpligt att först studera hur stor denna effekt är. De effekter på ersättningsnivåerna som följer av jobbskatteavdraget redovisas i tabell 1.¹¹ Den genomsnittliga ersättningsgraden ligger på mellan 67 och 82 procent beroende på bidragsform. Jobbskatteavdraget sänker ersättningsgraden med 7–8 procentenheter.

Tabell 1. Utbytesgrad och jobbskatteavdraget 2007–2010

Utbytesgrad	Status			
	sjuk-/aktivitets- ersättning	arbetslös	långtidssjuk	ålderspension
Före reform	67,5%	79,3%	81,9%	81,0%
Efter reform	62,5%	73,5%	75,8%	74,3%
Förändring	-7,4%	-7,4%	-7,5%	-8,3%

Källa: Egna beräkningar med *SWETaxben*.

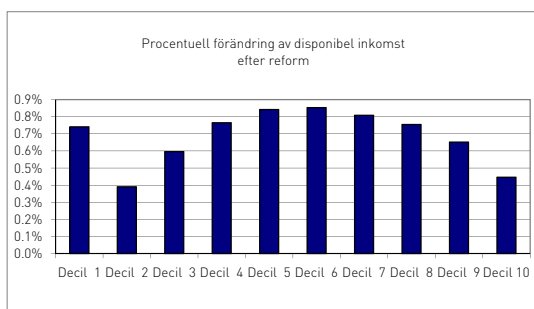
Not: Ersättningsgraden visar den relativa lönsamheten av att arbeta och har beräknats som kvoten mellan disponibel inkomst vid bidragsförsörjning på heltid och förvärvsarbete på heltid. Exempelvis, 79,3 (arbetslöshet före jobbskatteavdraget) innebär att i genomsnitt får heltidsarbetslösa 79,3 procent av den disponibla inkomst de skulle haft om de förvärvsarbetat på heltid.

¹⁰ Den effektiva momsskattesatsen antas vara 17,6 procent av förändringen i disponibel inkomst. Arbetsgivaravgifterna är 31,42 procent av arbetsinkomsten.

¹¹ Dessa överensstämmer i stort med tabell 2.6 i SNS Konjunkturrådsrapport. Detta är förväntat då rapporten utvärderade 2008 års regler, dvs den stora delen av jobbskatteavdraget ingick redan här.

Fördelningseffekten framgår av figur 5. Utgångspunkten är individens disponibla inkomst, där hushållsspecifika inkomster och utgifter delats lika mellan de vuxna i hushållet. Jag utgår från den decil som individen tillhör före reformen och beräknar inkomstförändringen som följer av jobbskatteavdraget. Som framgår av figuren är det främst de individer som ligger i decil 1 samt decil 4–8 som har fått en kraftig inkomstökning, över 7 procent. Vad är förklaringen till att decil 1 ökar relativt kraftigt men inte decil 2? En tanke som lätt leder fel är att det huvudsakligen skulle vara förtidspensionärer, arbetslösa, långtidssjuka eller ålderspensionärer som tillhör decil 1. Så är inte fallet. De som klassificeras i någon av dessa grupper har sin huvudsakliga inkomst enligt de regelsystem som gäller för respektive bidragsform. Det innebär en inkomst som ligger över den som gäller i lägsta decilen. De individer som ligger i decil 1 är i stället huvudsakligen de som jag har klassificerat som "övriga", dvs alla de som inte är sysselsatta, studenter eller tillhör någon av de ovan nämnda grupperna. Detta är en heterogen grupp som har det gemensamt att de saknar huvudsaklig inkomstkälla från arbete eller ett transfereringssystem. En relativt stor andel har försörjningsstöd men här förekommer även individer med låga inkomster men som bor i ett hushåll där maken/makan kan vara en höginkomsttagare. En stor andel av de med låg disponibel inkomst kan klassificeras som hemmafruar och kanske även hemmamän.

Figur 5. Fördelningseffekter av jobbskatteavdraget 2007–2010

Not: Disponibel inkomst per individ, hushållsspecifika transfereringar delas lika mellan de vuxna i hushållet. Avser enbart individer som i simuleringen tillåts byta sysselsättningsstatus, dvs barn, studenter och föräldralediga ingår inte och inte heller de som är äldre än 70. Förändringen avser samma individer i respektive decil före och efter reform.

En förklaring till den relativt kraftiga ökningen i inkomst för decil 1 är att jobbskatteavdraget medför att fler arbetar. Det beror på att individer som tillhör gruppen "övriga" har en relativt stor sannolikhet att påverkas av ekonomiska incitament. Deras sannolikhet att börja arbeta simuleras inte med de modeller som gäller för det övriga utanförskapet utan i stället används arbetsutbudsmodellen. En individ som inte arbetar före reformen får genom jobbskatteavdraget en kraftig ökning i sin potentiella disponibla inkomst om han/hon börjar arbeta. Om denna individ inte har försörjningsstöd och dessutom ett antal positiva egenskaper som är förknippade med en hög sannolikhet för att arbeta – rätt ålder, utbildning, osv – är sannolikheten stor att modellen simulerar en övergång till arbete. Om detta är realistiskt eller inte kan diskuteras och naturligtvis finns det i gruppen "övriga" en hel del individer med låga inkomster där ekonomiska incitament inte har någon eller enbart liten effekt. Som en kontrast kommer i regel en individ som klassificeras som förtidspensionär att ha mindre sannolikhet att påverkas när

ersättningsgraden sänks på grund av jobbskatteavdraget. Detta beror på att under den historiska period som modellen för förtidspension har estimerats (2000–2007) var förtidspension ett tillstånd som få lämnade för att börja arbeta. Ett liknande resonemang gäller även ålderspension och långtidssjukskrivning. Arbetslöshet har däremot en högre rörlighet till arbete.

Orsaken till den stora ökningen av disponibel inkomst för medelinkomsttagare i figur 5 är delvis en direkt följd av skattesänkningen. Det är ju dessa grupper som får den procentuellt största skattesänkningen eftersom det är vid dessa inkomster som det maximala beloppet nås. Men den stora förändringen beror även på en viss ökning i både fler som jobbar och att de som jobbade redan innan ökar sin arbetstid, dvs substitutionseffekten (att det har blivit mer lönsamt att arbeta) dominerar över inkomsteffekten (att lägre skatter ger mer kvar i disponibel inkomst). Den något lägre inkomstökningen för de högre decilerna beror på att det här sker en liten minskning av arbetstiden. Mätt med Gini-koefficienten leder jobbskatteavdraget till en viss minskad spridning i inkomstfördelningen.

Jobbskatteavdraget och skattebördan

Utöver att studera effekten på fördelningen av disponibel inkomst presenterar tabell 2 hur jobbskatteavdraget påverkar skattebördan. Tabellen visar hur den totala skatten utan jobbskatteavdraget fördelas över disponibel inkomst samt vilken effekt avdraget har. Tre olika effekter beräknas. Först en rent statisk då individerna inte ändrar sitt beteende, sedan en dynamisk med enbart anpassning av arbetsutbudet och till sist även med anpassning av timlönen genom att individen ändrar sin prestation.

Den totala summan av hushållens skatter på inkomst av arbete och kapital samt fastigheter uppgår till nästan 640 miljarder kronor per år. Detta belopp fördelas sig dramatiskt olika över inkomstdecilerna; andelen för lägsta kvintilen (20%) är drygt 2 procent jämfört med den högsta som står för nästan hälften (48 %). Skälet till att hushållen med de högsta inkomsterna betalar en så stor del av totala skatten är höga marginalsatser på arbetsinkomster men även att dessa hushåll har höga kapitalinkomster. Denna stora skillnad i skattebelastning bör beaktas när effekten av jobbskatteavdraget studeras; en skattesänkning på arbetsinkomster kan inte fördelas jämnt över inkomsterna eftersom de individer med lägst disponibel inkomst i utgångsläget svarar för så liten andel av den betalda skatten. Detta är även ett argument för varför det är så väsentligt att ta hänsyn till ekonomiska incitament och anpassning av arbetsutbudet för höginkomsttagare; det är här effekten på skatteintäkterna blir stora.

Tabell 2. Skatternas fördelning före och efter jobbskatteavdraget

Disponibel inkomst Decil (1)	Total skatt före jobbskatteavdrag (2)		Förändring pga jobbskatteavdraget Statisk (3)		Förändring pga jobbskatteavdraget ändrat arbetsutbud (4)		Förändring pga jobbskatteavdraget ändrat arbetsutbud och timplön (5)	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
1	384	0,1	-6	-1,5	991	258,4	991	258,4
2	14 232	2,2	-692	-4,9	36	0,3	46	0,3
3	35 162	5,5	-2 913	-8,3	-2 391	-6,8	-2 330	-6,6
4	44 242	6,9	-5 655	-12,8	-5 313	-12,0	-5 205	-11,8
5	48 607	7,6	-8 376	-17,2	-8 145	-16,8	-7 955	-16,4
6	55 437	8,7	-10 674	-19,3	-10 501	-18,9	-10 214	-18,4
7	63 469	9,9	-12 590	-19,8	-12 522	-19,7	-12 049	-19,0
8	72 667	11,4	-13 374	-18,4	-13 435	-18,5	-12 763	-17,6
9	90 379	14,1	-13 213	-14,6	-13 439	-14,9	-12 961	-14,3
10	215 404	33,7	-12 014	-5,6	-12 545	-5,8	-11 947	-5,5
Totalt	639 981		-79 506	-12,4	-77 263	-12,1	-74 386	-11,6

Källa: Egna beräkningar med *SWEtaxben*.

Not: I total skatt ingår hushållens skatt på inkomst, kapital och fastigheter. Den första decilen omfattar de 10 procent av individerna som har lägst disponibel inkomst och så vidare upp till den högsta decilen som omfattar de 10 procent som har högst inkomst. Procenttalen i tabellen beräknas olika för kolumn 2 och kolumnerna 3–5. I kolumn 2 avser beräkningen andelen för varje decil i relation till totala beloppet. För de övriga kolumnerna avses den procentuella förändringen i skatter.

En statisk beräkning visar att jobbskatteavdraget minskar den totala skatten med nästan 80 miljarder kronor. Tabellen visar hur detta belopp fördelas över decilerna; från första decilen med enbart 6 miljoner kronor, till maximalt lite drygt 13 miljarder kronor för decil 8 för att sedan sjunka till 12 miljarder kronor för den högsta decilen. De låga beloppen för låginkomsthushållen speglar de låga arbetsinkomsterna och att beloppen minskar något vid de högsta inkomsterna speglar att här ökar inslaget av kapitalinkomster samt att inkomster vid dessa höga nivåer ligger över maxbeloppet för jobbskatteavdraget. Detta mönster framgår tydligare när den procentuella förändringen studeras; individerna i decil 7 får en procentuell skattesänkning på nästan 20 procent, motsvarande för lägsta respektive högsta inkomst är 1,5 och 5,6 procent.

Effekten av att beakta dynamiska effekter framgår av kolumn 4 och 5. Notera den dramatiska effekten för den lägsta inkomsten. Det är konsekvensen av att fler arbetar. I första decilen och till stor del även i den andra medför jobbskatteavdraget att flera individer går från att ha mycket låga inkomster och därmed ingen eller mycket låg skatt till att börja arbeta och få en arbetsinkomst och därmed också betala en inkomstskatt. Även för högre inkomster gäller att skatten blir högre vid en dynamisk analys än vid en statisk. Arbetsinkomsten stiger och skatten ökar därmed. Ett undantag är för individerna med de högsta inkomsterna. Från decil 8 minskar skatten något mer vid en dynamisk utvärdering (när enbart arbetsutbudet anpassas) jämfört med en statisk beräkning. Detta kan förklaras av att vid dessa inkomster så är arbetsutbudseffekten liten. Det sker till och med en viss minskning

i arbetstiden (inkomsteffekten dominerar över substitutionseffekten). Den mest intressanta förändringen när man även tar hänsyn till timlöneförändringen, kolumn 5, är att detta medför en ökad skatt i alla inkomstgrupper fränsett den lägsta. Det är inte förvånande eftersom timlöneeffekten enbart påverkar de som får en ändrad marginalsatt och som arbetar både före och efter reformen. När man tar hänsyn till bägge dessa dynamiska effekter är den totala effekten att jobbskatteavdraget medför en skatteminskning på drygt 74 miljarder kronor jämfört med de nästan 80 miljarder kronor som den statiska beräkningen ger.

72 000 fler jobb i termer av helårsarbeten

Utöver fördelningseffekter påverkar även jobbskatteavdraget de offentliga finanserna. Dessa effekter sammanfattas i tabell 3. Resultaten redovisas uppdelat på en statisk analys samt två dynamiska med arbetsutbuds- och timlöneanpassning. Enligt en statisk analys innebär jobbskatteavdraget att skatteintäkterna minskar med drygt 65 miljarder kronor per år. Som nämndes tidigare minskar inkomstskatten med nästan 80 miljarder kronor men momsintäkterna ökar med 14 miljarder kronor. Om hänsyn tas till en förväntad effekt på arbetade timmar ökar detta skatteintäkterna med drygt 15 miljarder kronor jämfört med den statiska analysen.

Tabell 3. Konsekvenser av jobbskatteavdraget 2007–2010

Makrotal (mdkr)	Statisk analys	Förändring jämfört med statisk analys pga anpassning av arbetsutbud	Förändring jämfört med statisk analys pga anpassning av prestation	Total effekt
Sysselsättning (helårsekvivalenter)	0	71 870		71 870
Hushållens inkomster och skatt				
Arbetsinkomst	0,0	17,7	8,2	25,9
Slutlig skatt	-79,5	2,2	2,9	-74,4
Disponibel inkomst	79,4	9,0	5,2	93,6
Moms	14,0	1,6	0,9	16,5
Arbetsgivaravgifter	0,0	5,7	2,4	8,1
Budget effekt	-65,4	15,2	6,3	-43,9
Självfinansieringsgrad		23%	10%	33%

Källa: Egna beräkningar med *SWEtaxben*.

Detta är en följd av att antalet arbetade timmar ökar med motsvarande drygt 70 000 heltidsarbetande personer, vilket ökar intäkterna från inkomstskatt, moms, arbetsgivaravgift samtidigt som det minskar transfereringarna. Jobbskatteavdraget påverkar även den genomsnittliga prestationen vilket ytterligare ökar arbetsinkomsten, vilket återigen påverkar inkomstskatt, moms, arbetsgivaravgifter och transfereringar och medför en ökning av skatteintäkterna med drygt 6 miljarder kronor.

Om de dynamiska effekterna av jobbskatteavdraget utvärderas utifrån hur de offentliga finanserna påverkas dominerar effekten på arbetade timmar över

effekten på prestationsnivån. Sammanfattningsvis försämrar jobbskatteavdraget de offentliga finanserna med 44 miljarder kronor per år efter det att såväl effekten på arbetade timmar som prestationsnivån beaktats. Självfinansieringsgraden blir därmed 33 procent (1-44/65).

Utvärdering av alternativa skattereformer

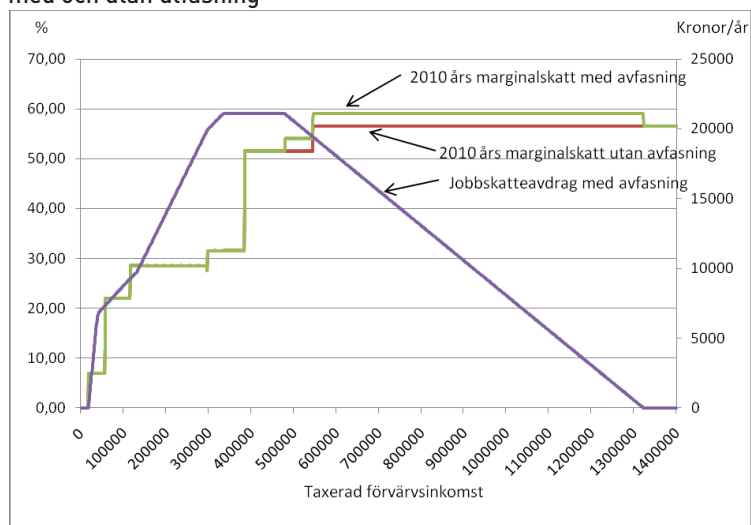
Som nämndes har kritiken av jobbskatteavdraget minskat men i en "Gemensam vårmotion från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet" presenteras ett konkret förslag där jobbskatteavdraget trappas av från en månadsinkomst på 40 000 kronor. Det motiverar en analys av ett avtrappat jobbskatteavdrag. Jag utgår här från 2010 års regler före reform och reformen är således ett jobbskatteavdrag med utfasning. Den andra reformen jag analyserar är riktad mot "innanförskapet" och innebär en höjning av skiktgränserna för statlig skatt, vilket får till följd att färre betalar statlig skatt samtidigt som de med inkomster över de nya skiktgränserna betalar mindre i statlig skatt. Avslutningsvis studerar jag ett mer radikalt förslag med fokus på enhetliga skatter och ett förenklat grund- och jobbskatteavdrag. Sammanfattningsvis, detta avsnitt utvärderar tre alternativa reformer:

1. En avfasning av jobbskatteavdraget.
2. Sänkt statlig skatt så att ca 15 procent av löntagarna betalar statlig skatt.
3. Förenklat skattesystem, med 25 procent skatt på förvärvsarbete och 30 procent skatt på transfereringar samtidigt som grund- och jobbskatteavdraget ersätts av ett bottenavdrag.

Alternativ 1: Jobbskatteavdrag med avtrappning

Den svenska konstruktionen av jobbskatteavdraget avviker från internationell standard dels genom att avdraget är generellt och avsett för alla med arbetsinkomst, dels genom att det inte trappas av för högre inkomster. Denna

Figur 6. Jobbskatteavdrag med utfasning, marginalsatser med och utan utfasning

Not: Skalan på vänster sida gäller marginalsatser och den på höger sida avser jobbskatteavdraget.

utvärdering följer oppositionens förslag och simulerar en avtrappning av jobbskatteavdraget med 2,5 procent av den del av arbetsinkomsten som överstiger 40 000 kronor per månad. Figur 6 redovisar denna profil, motsvarande profil för den marginalsatt en utfasning resulterar i visas också och

dessutom som en jämförelse profilen enligt 2010 års gällande regler. Ett avtrappat jobbskatteavdrag medför framförallt att de ekonomiska incitamenten för att arbeta mer minskar. För de som har en arbetsinkomst under den gräns där avtrappningen av jobbskatteavdraget är slutförd påverkar det såväl incitamenten att arbeta fler timmar som prestationen eftersom en mindre del av en inkomstökning får behållas. Samtidigt minskar den disponibla inkomsten för personer med en arbetsinkomst över den gräns där avtrappningen börjar, vilket ger upphov till en inkomsteffekt som kan påverka både arbetade timmar och prestationen i olika riktningar. De flesta forskningsresultat tyder dock på att en isolerad inkomstsänkning eller skattehöjning ökar antalet arbetade timmar medan effekten på prestation är tvetydig.

Tabell 4 presenterar motsvarande analys som i tabell 3. Enligt en statistisk analys innebär ett avtrappat jobbskatteavdrag att statens intäkter ökar med 2 miljarder kronor jämfört med utan avtrappning. Inkomstskatten ökar med 2,4 miljarder kronor per år och momsens minskar med 0,4 miljarder kronor. Om hänsyn tas till en förväntad effekt på arbetade timmar sjunker denna nettointäkt med 1,7 miljarder kronor. Det är en följd av att antalet arbetade timmar minskar med motsvarande 3 000 heltidsarbetande personer på grund av att det blir lite mindre attraktivt att arbeta. Färre arbetade timmar påverkar i sin tur statens inkomster från inkomstskatt, moms och arbetsgivaravgift. Ett avtrappat jobbskatteavdrag påverkar även den genomsnittliga prestationen negativt vilket ytterligare drar ner arbetsinkomsten. Statens nettointäkt minskar till följd av detta med ytterligare en miljard kronor.

Tabell 4. Konsekvenser av ett avtrappat jobbskatteavdrag

Makrotal (mdkr)	Statisk analys	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av arbetsutbud	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av prestation	Total effekt
Sysselsättning (helårsekvivalenter)	0	-3 123	0	-3 123
Hushållens inkomster och skatt				
Arbetsinkomst	0,0	-1,8	-1,0	-2,9
Slutlig skatt	2,4	-1,0	-0,6	0,8
Disponibel inkomst	-2,4	-0,8	-0,4	-3,7
Moms	-0,4	-0,1	-0,1	-0,6
Arbetsgivaravgifter	0,0	-0,6	-0,3	-0,9
Budget effekt	2,0	-1,7	-1,0	-0,7
Självfinansieringsgrad		-87%	-50%	-137%

Källa: Egna beräkningar med *SWETaxben*.

Om de dynamiska effekterna av ett avtrappat jobbskatteavdrag utvärderas utifrån hur de offentliga finanserna påverkas dominerar effekten på arbetade timmar över effekten på prestationsnivån. Sammanfattningsvis skulle ett avtrappat jobbskatteavdrag *försämra* de offentliga finanserna med 0,7 miljarder kronor

efter det att såväl effekten på arbetade timmar som prestationsnivån beaktats. Självfinansieringen blir därmed negativ och uppgår till -137 procent (1-(-0,7/2,0)). Enligt detta resultat skulle en avtrappning av jobbskatteavdraget inte kunna motiveras utifrån ett budgetperspektiv. Eftersom inkomstfördelningen blir jämnare kan reformen däremot motiveras utifrån ett fördelningsperspektiv. Fördelningsanalysen visar dock på små fördelningseffekter. De individer som tillhörde den översta decilen före reformen minskar sin disponibla inkomst med ca en procent.

Alternativ 2: Höjda skiktgränser för statlig inkomstskatt

Den statliga inkomstskatten är 20 procent på arbetsinkomster i intervallet 32 000–45 400 kronor per månad och 25 procent på arbetsinkomster över 45 400 kronor per månad. Syftet med detta progressiva skattesystem är framförallt att jämna ut den disponibla inkomsten mellan olika hushåll. Prognosen enligt budgetpropositionen för 2010 är att den statliga inkomstskatten uppgår till 42 miljarder kronor. Enligt SCB betalade 19 procent av de med en beskattningsbar inkomst statlig skatt inkomståret 2008.¹² Egna beräkningar visar att motsvarande siffra för heltidsarbetande är 36 procent, dvs mer än var tredje.

Utöver att tjäna som medel för en jämnare inkomstfördelning medför den statliga inkomstskatten att de ekonomiska incitamenten för bl a utbildning, högre prestation och längre arbetstid minskar. Jämfört med andra länder med liknande progressiva skattesystem är skiktgränsen för statlig skatt låg och nivån på skattesatsen hög i Sverige. Eftersom Danmark nyligen sänkte sina skatter är Sverige numera världsetta med en högsta marginalsatt på 56,7 procent.¹³ Enligt OECD:s rekommendationer bör den statliga skatten avskaffas eller skiktgränserna höjas för att stimulera tillväxten.

För att svara på frågan vilka konsekvenser höjda skiktgränser förväntas få på arbetade timmar, prestation och de offentliga finanserna har en reform analyserats där skiktgränserna höjs. Den simulerade reformen innebär att den nedre skiktgränsen höjs från en årlig beskattningsbar inkomst på 372 100 kronor till 480 000 kronor, och den övre skiktgränsen höjs från 532 800 kronor till 720 000 kronor. Med dessa nya skiktgränser minskar andelen som betalar statlig skatt. Andelen ligger i närheten av de 15 procent som var ambitionen med 1991 års skattereform. Resultaten i övrigt presenteras i tabell 5.

---

¹² Statistiskt meddelande OE 21 SM 1001.

¹³ En genomsnittlig kommunal inkomstskatt på 31,7 procent plus 25 procent i maximal statlig inkomstskatt.

Tabell 5. Konsekvenser av höjda skiktgränser för statlig skatt

Makrotal (mdkr)	Statisk analys	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av arbetsutbud	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av prestation	Total effekt
Sysselsättning (helårsekvivalenter)	0	27 598	0	27 598
Hushållens inkomster och skatt				
Arbetsinkomst	0,0	11,1	3,4	14,6
Slutlig skatt	-17,6	3,6	1,4	-12,6
Disponibel inkomst	17,6	7,3	2,0	26,9
Moms	3,1	1,3	0,3	4,7
Arbetsgivaravgifter	0,0	3,5	1,1	4,6
Budget effekt	-14,5	8,4	2,9	-3,3
Självfinansieringsgrad		58%	20%	78%

Källa: Egna beräkningar med *SWEtaxben*.

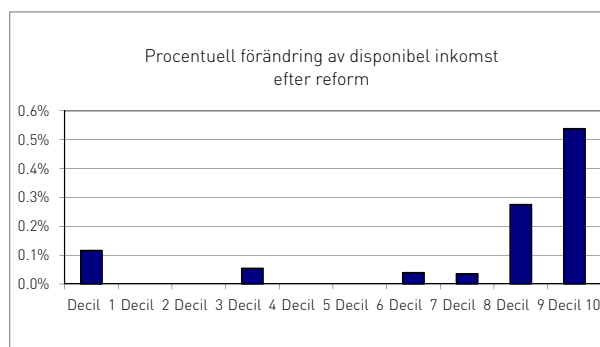
En statistisk analys av höjda skiktgränser visar att skatteintäkterna minskar med 14,5 miljarder kronor per år när hänsyn tas till att momsintäkterna ökar när den disponibla inkomsten ökar. När förväntade effekter på antalet arbetade timmar beaktas förbättras de offentliga finanserna med 8,4 miljarder kronor som följd av att antalet arbetade timmar ökar med motsvarande knappt 28 000 helårsarbeten. Denna ökning av arbetstid sker i huvudsak bland dem som redan arbetar. Knappt 2 000 personer uppskattas börja arbeta av dem som av olika skäl före reformen inte arbetade. Med fler arbetade timmar ökar statens inkomster från löneskatter med 3,6 miljarder kronor, från arbetsgivaravgifter med 3,5 miljarder kronor och momsintäkterna ökar med 1,3 miljarder kronor. Anpassningen av löntagarens prestation minskar ytterligare skattebortfallet med 2,9 miljarder kronor per år genom att arbetsinkomsterna förväntas öka med 3,4 miljarder kronor. De allra flesta förändrar inte sin prestation alls då deras inkomst inte påverkas av sänkt statlig skatt.

En slutsats är att den statliga inkomstskatten har en återhållande effekt på arbetade timmar och prestation. Höjda skiktgränser enligt denna reform uppskattas försämra de offentliga finanserna med 3,2 miljarder kronor. I jämförelse med en statistisk analys medför detta en självfinansieringsgrad på 78 procent, varav 58 procentenheter kommer från en anpassning av arbetsutbudet och 20 procentenheter från en anpassning av prestationen.

Som framgår av figur 7 är det de individer med högst inkomst som samtidigt vinner på reformen. För de som har en disponibel inkomst i decil nio ökar inkomsten med i genomsnitt nästan tre procent och motsvarande för decil tio är drygt fem procent. En effekt som inte är lika uppenbar är att inkomsten i decil 1 ökar med ca en procent. Detta är naturligtvis en liten effekt som inte ska övertolkas. Det intressanta är snarare att den visar en intressant egenskap hos simuleringsmodellen. Bland de individer som ingår i den lägsta decilen finns några

som har relativt hög timlön. De har inte låg disponibel inkomst för att de har låg timlön utan för att de inte arbetar alls eller mycket lite. Den sänkta statsskatten medför emellertid att det blir ekonomiskt lockande att börja arbeta, vilket innebär att några (ett fåtal) går från arbetstid noll till heltidsarbete. Det medför en kraftig ökning i disponibel inkomst som även slår igenom för den genomsnittliga inkomsten för hela decilen. Trovärdigheten bakom denna mekanism kan säkert diskuteras men det visar en intressant effekt; en skatteförändring designad för "innanförskapet" kan även påverka utanförskapet.

Figur 7. Fördelningseffekter av minskad statlig skatt

Not: Disponibel inkomst per individ, hushållsspecifika transfereringar delas lika mellan de vuxna i hushållet. Avser enbart individer som i simuleringen tillåts byta sysselsättningsstatus, dvs barn, studenter och föräldralediga ingår inte och inte heller de som är äldre än 70 år. Förändringen avser samma individer i respektive decil före och efter reform.

Alternativ 3: Enhetlig skatt med förenklat grund- och jobbskatteavdrag

Enhetliga skatter har framförts med stor regelbundenhet i skattedebatten och var en ledstjärna bakom 1991 års skattereform. Detta är även huvudtemat i en nyligen presenterad ESO-rapport (Sörensen, 2010). Utgångspunkten för det tredje alternativet är en enhetlig skattesats på 25 procent för arbetsinkomster (s k platt skatt), kapitalinkomster och arbetsgivaravgifter. Samtidigt ersätts de nuvarande differentierade moms nivåerna med en enhetlig moms på 25 procent.

En konsekvensberäkning av en sådan bredare reform med *SWEtaxben* kräver ett förtydligande. Dynamiska effekter kan naturligtvis enbart utvärderas för reformer som påverkar de skatter som ingår i modellen. Det vill säga primärt skatter på arbete. Skatter på övriga inkomster som t ex kapital kan enbart utvärderas statistiskt. Det vill säga när kapitalbeskattningen sänks till 25 procent så sker ingen anpassning, utan individens under/överskott av kapital är samma som före reformen. Övriga skatter som arbetsgivaravgifter beräknas som en direkt effekt av ändrade arbetsinkomster och en nivå på 25 procent innebär en sänkning jämfört med dagens dryga 31 procent. Denna sänkning får enbart en effekt i form av lägre skatteintäkter och medför inte någon effekt på efterfrågan på arbete. Moms beräknas som en andel av disponibel inkomst. Här innebär en moms nivå på 25 procent en höjning som medför en ökad skatteintäkt. En sådan höjning innebär förmodligen ökade relativpriser på flera varor som naturligtvis kan få stora effekter på sysselsättningen, exempelvis inom turistindustrin. Rent generellt gäller att en mer omfattande reform som påverkar flera skattebaser får andra effekter än enbart på individens anpassning av sin prestation eller sitt arbetsutbud. Den utvärdering

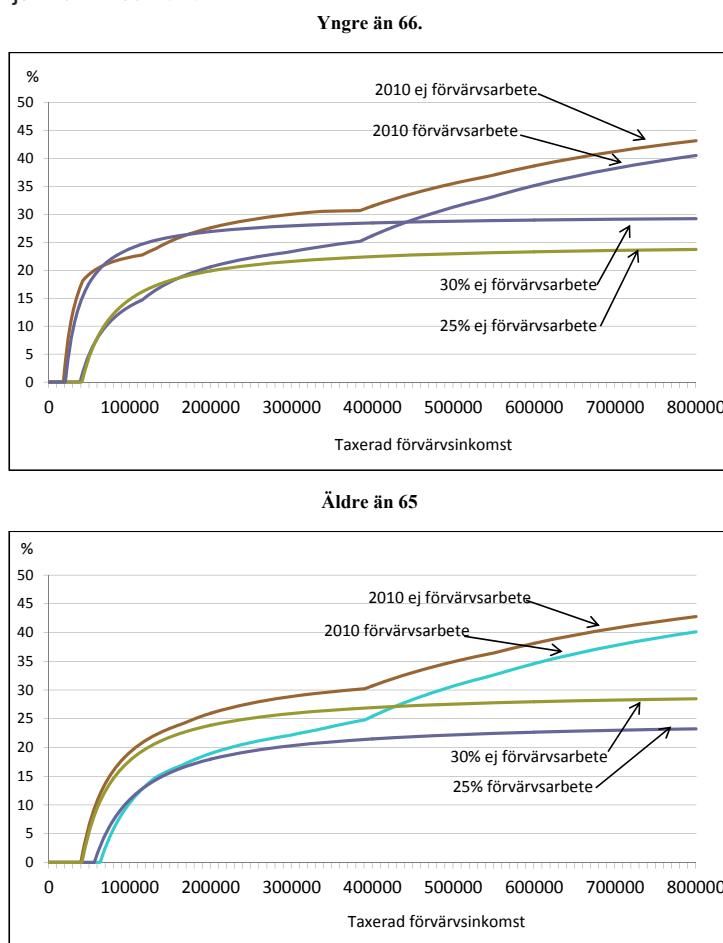
som bygger på *SWETaxben*-modellen bör betraktas som en partiell analys där enbart dynamiska effekter för utbudssidan behandlas och dessa effekter får en rent mekanisk effekt på övriga skatter. Detta diskuteras lite mer utförligt i det avslutande avsnittet.

Kritik har riktats mot att jobbskatteavdraget är krångligt och att få känner till det (se t ex Riksrevisionens rapport om jobbskatteavdraget). Det förslag som utvärderas bygger på en radikal förenkling där både grund- och jobbskatteavdraget ersätts med ett bottenavdrag som varierar med ålder och beroende på om inkomsten kommer från arbete eller från transfereringar. I det förslag som här utvärderas frångår jag enkelheten genom att sätta en högre skattesats på inkomst från transfereringar, 30 procent i stället för 25, detta för att inte öka ersättningsgraden jämfört med vad som gäller enligt 2010 års regler. På samma sätt väljer jag att följa dagens system med olika skatt för yngre än 66 år och äldre än 65. Storleken på bottenavdraget har valts så att detta motsvarar en skattefri inkomst liknande den som gäller under 2010 års regler. Av detta skäl sätts bottenavdraget till 41 000 kronor per år för dem som har arbetsinkomst och är yngre än 66 år samt för de som har inkomst från transfereringar och är äldre än 65 år. De som är yngre än 66 år och har transfereringsinkomst får ett avdrag med drygt 20 000 kronor och slutligen för de som har arbetsinkomst och är äldre än 65 sätts den till 56 000 kronor. Dessa val har gjorts så att skatterna vid låga inkomster blir liknande de som gäller för 2010 års regler.

Den dramatiska förenklingen i ett bottenavdrag jämfört med dagens grund- och jobbskatteavdrag bör betonas. Exempelvis behöver en individ yngre än 66 år med förvärsinkomst enbart veta att inkomst under 41 000 kronor är skattebefriad och att inkomst däröver har en skattesats på 25 procent.

Som framgår av figur 8 innebär detta fyra olika skatteprofiler. För att kunna bedöma

Figur 8. Genomsnittlig skatt, ett förenklat skattesystem jämfört med 2010

Not: För 2010 års skattesystem antas en genomsnittlig kommunal skattesats på 31,7 procent.

likheten med 2010 års regler har även dessa profiler inkluderats. Notera hur väl de förenklade profilerna för lägre inkomster följer motsvarande för år 2010. För att klara fördelningsaspekten räcker det alltså med ett bottenavdrag. Vid högre inkomster blir naturligtvis skattenivåerna lägre med de förenklade reglerna. Dessa kommer att asymptotiskt närma sig 25 respektive 30 procent när inkomsten stiger. Valet av 25 respektive 30 procent ger även ungefär samma skillnad i skatt som 2010 års system beroende på om inkomsten kommer från förvärvsarbetet eller transfereringar, dvs ersättningsgraden blir ungefär densamma.

Varför inte välja en högre platt skatt så att enda skillnaden blir att grund- och jobbskatteavdraget ersätts av ett enklare system? Det finns två skäl till det. Om en högre skattenivå väljs kommer skatten vid lägre inkomster att bli högre än 2010 års system. Men framför allt beror det på att enkelhet i sig inte kan utvärderas i *SWEtaxben*-modellen. För den statistiska beräkningsmodellen har enkelhet i regelsystemen ingen betydelse så länge detta inte påverkar disponibel inkomst. Det är enbart det faktum att skatteprofilen skiljer sig åt från 2010 års regler som gör det möjligt att utvärdera. I realiteten har dock enkelhet i skattesystemet ett stort positivt värde.

Resultaten av utvärderingen sammanfattas i tabell 6. En statisk analys ger en minskad skatteintäkt på ca 86 miljarder kronor per år men eftersom analysen antar en enhetlig moms på 25 procent ger detta en intäkt på drygt 21 miljarder kronor. Detta tillsammans ger ett budgetunderskott på nästan 65 miljarder kronor per år. Reformen medför kraftiga dynamiska effekter och arbetsutbud och prestation bidrar med nästan exakt lika mycket. Arbetsinkomsterna ökar totalt med drygt 85 miljarder kronor, moms bidrar med nästan 37 miljarder och en arbetsgivaravgift på 25 procent ger drygt 20 miljarder kronor. Tillsammans innebär detta en självfinansieringsgrad på nästan 90 procent.

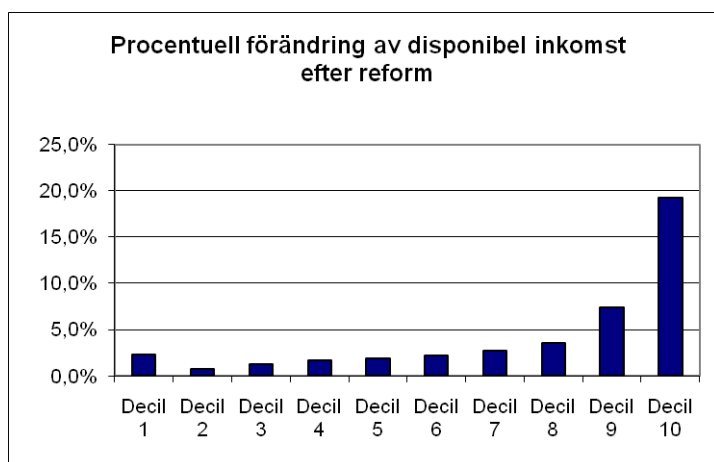
Tabell 6. Konsekvenser av ett förenklat skattesystem

Makrotal (mdkr)	Statisk analys	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av arbetsutbud	Förändring jämfört med statistisk analys pga anpassning av prestation	Total effekt
Sysselsättning (helårsekvivalenter)	0	96 645	0	96 645
Hushållens inkomster och skatt				
Arbetsinkomst	0,0	42,6	42,8	85,4
Slutlig skatt	-86,1	10,0	10,1	-66
Disponibel inkomst	85,9	30,8	30,9	147,6
Moms	21,5	7,7	7,7	36,9
Arbetsgivaravgifter	0,0	10,6	10,7	21,4
Budget effekt	-64,6	28,4	28,5	-7,8
Självfinansieringsgrad		44%	44%	88%

Källa: Egna beräkningar med *SWEtaxben*.

Uppenbarligen är detta en reform konstruerad för "innanförskapet" och det visar sig genom att det är ökningen i arbetade timmar (2,3%) som förklarar de dynamiska effekterna snarare än ökad sysselsättning (0,5%). Ersättningsnivåerna är bara något lägre än de som gäller 2010 och detta räcker inte för att sysselsättningen ska öka mer än marginellt (22 000 personer).

Figur 9. Fördelningseffekter av 25 procent platt skatt med bottenavdrag

Not: Disponibel inkomst per individ, hushållsspecifika transfereringar delas lika mellan de vuxna i hushållet. Avser enbart individer som i simuleringen tillåts byta sysselsättningsstatus, dvs barn, studenter och föräldralediga ingår inte och inte heller de som är äldre än 70.

Förändringen avser samma individer i respektive decil före och efter reform

Naturligtvis innebär en så kraftig skattesänkning en ökad spridning i disponibla inkomster. Figur 9 visar att inkomsten ökar kraftigt i de två översta decilerna, nästan 20 procent i den högsta inkomstgruppen. Samtidigt ökar inkomsten något över hela fördelningen. Det är således ett intressant exempel på en reform som kan karakteriseras som att många har en oförändrad inkomst men många, framförallt höginkomsttagare har också fått en förbättrad och i vissa fall kraftigt förbättrad inkomst. Detta kan beskrivas som en Pareto optimal förändring: vissa har fått det bättre men ingen har fått det sämre (det är ytterst få som får högre skatt).¹⁴

Det kan vara svårt att argumentera för att en sådan kraftigt ökad inkomstspridning som denna nästan platta skatt innebär är acceptabel. Ett motargument är att detta kan kompenseras för genom att höja andra skatter. Det handlar då om att finna de skatter som medför minst störning, minst påverkan på arbetsutbud och prestation. Det skulle t ex kunna röra sig om en marknadsvärdesbaserad fastighetsskatt, avskaffade ränteavdrag, reavinsterbeskattning av bostäder på 25 procent utan möjlighet till uppskov, inga avdrag för privat pensionssparande, avskaffade avdrag för ROT och hushållsnära tjänster, samt inte minst att driva in de i dagsläget obeskattade uppskovsbelopp som är orsakade av privat pensionssparande och reavinst på bostäder. En ökad beskattning av var och en av dessa skattevärdar kommer naturligtvis att medföra

¹⁴ Det blir emellertid mer komplicerat om man även tar hänsyn till underskottet i de offentliga finanserna. Pareto optimalitet definieras normalt givet en oförändrad skatteintäkt.

en intensiv debatt och aktivitet från olika intressegrupper. Men en sak förefaller uppenbar; jämfört med att beskatta ansträngning, prestation och entreprenörskap är den skadliga effekten av att höja dessa alternativa skatter betydligt mindre. Och flertalet av dem skulle leda till en jämnare fördelning genom att de betyder högre skatt för rikare hushåll.

Det är enkelt att inse den stora potential som finns när det gäller att utforma skattesystemet på ett sätt som leder till ökade incitament att arbeta. Samtidigt är det en stor utmaning att utvärdera de förväntade effekter av en sådan bredare reform som omfattar flera skattebaser. Den utvärdering som presenteras här behandlar enbart en del av de förmodligen omfattande anpassningar på både fastighets-, varu- och arbetsmarknaden som en sådan förändring innebär. Dessa anpassningar kan både förstärka och motverka självfinansieringsgraden. Som en avslutning presenteras en del reflektioner beträffande de möjligheter och de problem som en utvärdering av en skattereform innebär.

Att utvärdera reformer med hjälp av modeller – en kritisk diskussion

Går det att utvärdera jobbskatteavdraget? Om ambitionen är att med god precision utvärdera effekten på antal jobb och statens offentliga utgifter är svaret rimligen nej. Skälet är enkelt, vi vet inte hur verkligheten hade sett ut om reformen inte hade införts, vi känner inte det kontrafaktiska tillståndet. Detta är naturligtvis inte ett unikt problem enbart för jobbskatteavdraget utan gäller för de flesta ekonomiska reformer.

Idag är det populärt att betrakta utvärderingar av ekonomiska reformer i nära analogi till de metoder som används inom medicinska och naturvetenskapliga discipliner. Genom kontrollerade experiment kan forskare bestämma vilka individer – kanske människor, möss eller bananflugor – som utsätts för behandlingen (reformen). Den kausala effekten av reformen kan sedan beräknas genom att jämföra utfallet mellan å ena sidan behandlingsgruppen och å andra sidan kontrollgruppen. Inom samhällsvetenskapen är det sällsynt med renodlade kontrollerade experiment men ofta utnyttjas så kallade naturliga experiment. Den ekonomiska reformen är experimentet och metoden bygger på att en del av befolkningen utsätts för reformen samtidigt som det finns en kontrollgrupp som inte gör det. I idealfallet ska dessa två grupper vara slumpmässigt valda och metoden bygger då på att jämföra utfallet mellan dessa två grupper före och efter reformen. Har t ex antalet jobb ökat mer i behandlingsgruppen jämfört med kontrollgruppen? Problemet med många ekonomiska reformer är att de är generella och att det inte går att identifiera en kontrollgrupp. I stället ingår alla i behandlingsgruppen. En mindre krävande variant betraktar då kontrollgruppen som individerna före reformen och behandlingsgruppen är samma individer efter reformen.

I princip kan jobbskatteavdraget passa in i denna mall men en mängd problem återstår att lösa. Över tiden sker en rad förändringar i ekonomin, andra reformer

genomförs och konjunkturläget ändras, individer ändrar sitt beteende av andra skäl än jobbskatteavdraget osv. Utmaningen är att isolera effekten av reformen och det är ett problem som ägnas mycket uppmärksamhet i denna typ av litteratur.¹⁵

Denna studie använder en alternativ metod som är mer beroende av ekonomiska/statistiska modeller och historiska data. Den ekonomiska modellen utgår från att disponibel inkomst – inkomst efter skatt och bidrag – har relevans när det gäller valet att arbeta eller inte, och även valet av arbetstid och timlön. I den statistiska modellen har storleken på de ekonomiska incitamentseffekterna (löne- och inkomstelasticiteter) beräknats med historiska data. Vid simuleringen (utvärderingen) används dessa modeller för att beräkna hur individerna anpassar sig till ändrade skatte- och bidragsregler.

I den här rapporten görs simuleringen på individnivå (mikro) genom att beräkna arbetstid och timlön före reformen och sedan upprepas dessa beräkningar efter reformen. Eftersom detta görs på individnivå innebär det att fördelningseffekter – som t ex inkomstfördelning – kan studeras och genom att summerna över individerna erhålls även önskade makroekonomiska tal – total inkomst eller samlade skatteintäkter osv.

En förutsättning för denna typ av analys är individdata av hög kvalitet. Detta tillgodoses i hög grad av de data från SCB (LINDA) som används här. Dessa data används såväl vid simuleringen som vid estimeringen av de elasticiteter som mäter storleken på de ekonomiska incitamenten.

Hushållens anpassning till ändrade regler

Det kan vara värt att poängtera att modellen för arbetsutbud utgår från att individen väljer den disponibla inkomst och arbetstid som maximerar hans/hennes nytta. Eftersom skatter ingår i disponibel inkomst medför en ändring av skatterna, t ex ett jobbskatteavdrag, att den disponibla inkomsten ändras och att individen *på* grund av detta *eventuellt* anpassar sin arbetstid. Den stora fördelen med denna metod är att alla reformer som påverkar disponibel inkomst kan utvärderas. Det är också vad denna rapport gör. Ett jobbskatteavdrag med eller utan utfasning, lägre statlig skatt eller ett förenklat skattesystem har olika effekter men alla effekter på individens val verkar genom att disponibel inkomst ändras. Det är en stor fördel ur utvärderingssynpunkt att det enda som krävs är att kunna beräkna individens disponibla inkomst. Detta gäller naturligtvis även hypotetiska reformer, reformer som ännu inte har genomförts. Detta är en väsentlig fördel jämfört med de metoder som bygger på naturliga experiment.

Även om detta är elegant är det naturligtvis inte invändningsfritt. En kritik gäller att resultaten till skillnad från de metoder som bygger på naturliga experiment är modellberoende. Utgångspunkten är en ekonomisk modell där sambandet mellan skatter och arbetstid ges en kausal tolkning; ändrade skatter leder till att individer väljer att justera sin arbetstid. Detta innebär att resultaten kan vara känsliga för den

---

¹⁵ En modern sammanställning av de metoder som används ges i Imbens & Wooldridge (2009), för en kritisk diskussion se t ex Deaton (2009).

funktionella form som har använts, t ex linjära eller icke-linjära samband mellan olika ekonomiska variabler i modellen. Ett sätt att minska denna invändning är att använda flexibla modeller som inte lägger på några restriktioner på individernas beteende. De modeller som den här rapporten använder har specificerats på detta sätt men även om detta minskar kritiken om modellantagandet måste kritiken fortfarande tas på allvar.

Ytterligare kritik berör det som är den stora fördelen med denna typ av analys; att all relevant information kan erhållas från disponibel inkomst. Individen reagerar inte på att reformen heter jobbskatteavdrag utan på att den påverkar disponibel inkomst. Alla skatte- och bidragsreformer oavsett namn och syfte kan utvärderas om reformen har en effekt på disponibel inkomst. Icke desto mindre kan det naturligtvis vara så att alla reformer inte kan behandlas på samma sätt. Men då blir slutsatsen att det förmodligen är omöjligt att dra några generella slutsatser om skattepolitikens utformning baserat på empiriska resultat.

Stora och små förändringar

Flera problem har redan nämnts när det gäller utvärderingar av ekonomiska reformer och vilka svårigheter det innebär att beräkna hur individerna reagerar på ekonomiska incitament. Detta reser även en fråga som diskuteras i Chetty (2009). Huvudargumentet är att individen inte reagerar på små förändringar. Vid för små förändringar är det inte rationellt att ändra sitt beteende, kostnaden kan helt enkelt vara större än intäkten. Rapporten använder en typ av modeller där individen väljer olika kombinationer av arbetstid och disponibel inkomst i form av sju olika klasser eller intervall. Det innebär att det behövs en förändring som inte är alltför liten för att individen ska göra en förändring. Samma resonemang gäller även, fast i än högre grad, de binära modeller som används för de individer som inte är sysselsatta (dvs arbete eller inte arbete). Det behövs en ordentlig förändring i ersättningsgraden, disponibel inkomst från bidrag i relation till disponibel inkomst från arbete, för att gå från bidragsförsörjning till lönearbete eller vice versa. Ett resultat av denna modellkonstruktion är att endast en mindre andel ändrar sin arbetstid på grund av de reformer som utvärderas i denna rapport. Denna konstruktion är i överensstämmelse med kritiken, det behövs en ordentlig förändring för att individerna ska reagera.

Däremot har kritiken relevans för de modeller som används för att beräkna prestation. En liten ändring i marginalskatten för de individer som förvärvsarbetar före och efter reformen medför en förändrad timlön. I de fall ändringen i marginalskatt är liten så medför det naturligtvis även en liten ändring i timlönen.

Utbudssidan och efterfrågesidan

Den huvudsakliga kritiken mot den ansats som rapporten använder är inte riktad mot metoden i sig utan snarare mot att analysen enbart begränsas till utbudssidan. Finanspolitiska rådet argumenterar i sin senaste rapport (2010) för att det är väsentligt att även ta hänsyn till efterfrågesidan. Även om det är självklart att en

sådan analys skulle öka förståelsen av effekterna av en skattereform är det svårt att kvantifiera storleken på dessa. Ett sätt, som förordas av Finanspolitiska rådet, är att föra ett resonemang baserat på insikten om de jämviktsmekanismer som gäller för arbetsmarknaden och åtminstone bedöma om de utbudseffekter som simuleras under- eller överskattar de förväntade effekterna. En sådan analys leder för jobbskatteavdragets del förmodligen till att efterfrågesidan förstärker effekterna från utbudssidan. Ett jobbskatteavdrag innebär att individens lön efter skatt ökar. Det bör leda till att löntagaren kan acceptera en viss lönesänkning före skatt. Det medför i sin tur att fler företag är intresserade av att anställa. Detta är rimliga effekter, men som nämnts kvarstår svårigheten att kvantifiera dessa. Genom att dessa mekanismer inte ingår i *SWEtaxben*-modellen finns inga möjligheter att särskilja dessa effekter.

Ett mer subtilt argument för att de väsentliga effekterna trots allt fångas upp har att göra med tolkningen av de statistiska modeller som ingår i simuleringsmodellen. Enligt den ekonomiska modellen är inte individens val beroende av eventuella restriktioner på efterfrågesidan. Det är individens *önskade* arbetstid som är utgångspunkten i den ekonomiska analysen. Här finns emellertid en inkonsistens med den statistiska modellen som i stället utgår från observerad och inte önskad arbetstid. Vi har helt enkelt ingen information om individens önskade arbetstid utan måste använda den observerade (inte ens information om observerad arbetstid är ett triviale problem). Det implicerar att alla de restriktioner som via efterfrågesidan eller de jämviktsmekanismer som påverkar arbetsmarknaden finns med i de data över observerade arbetstider som jag utnyttjar för att fastställa storleken på de väsentliga elasticiteterna i de statistiska modellerna. De modeller som ingår i *SWEtaxben* implicerar i regel små beteendeförändringar (elasticiteter). Ett skäl till detta kan naturligtvis vara att det förekommer restriktioner på arbetsmarknaden som gör att individen inte alltid kan välja sin arbetstid. Även om skatter och bidragsregler ändras så att individen vill öka sin arbetstid kan inte denna önskan realiseras, t ex på grund av bristen på heltidsjobb. I de data som utnyttjas för att bestämma storleken på beteendeförändringar kommer detta att framstå som att de ekonomiska incitamenten är små; skatterna har ändrats men observerad eller faktisk arbetstid har inte ändrats.

Det är således inte uppenbart att simuleringarna bortser från efterfrågesidan. Ett alternativt sätt att formulera detta är att denna typ av modeller förutsätter en liknande struktur på arbetsmarknaden som gällde under den historiska period som använts för estimeringen. Presenterat på detta sätt är det inte självklart att efterfrågesidan på ett mekaniskt sätt kan inkluderas i analysen eller att effekten av denna inte ingår i utvärderingen. Däremot kvarstår kritiken att effekten från efterfrågesidan inte kan särskiljas.

Precisionens förbannelse

Som avslutning kan det vara värt att uppmärksamma både ett inbyggt problem vid all utvärdering av skatte- och bidragsändringar och samtidigt ett starkt argument

för varför utvärderingar ändå behöver göras. Utöver de problem som nämnts i den tidigare diskussionen finns även det som Ericsson & Flood (2010) kallar "precisionens förbannelse". Små förändringar i storleken på de elasticiteter som används för analysen får stora effekter för utfallet. Samtidigt är det svårt att hävda att de relevanta elasticiteterna kan beräknas med stor precision. Det enda rimliga förhållningssättet är att betrakta de exakta resultaten i form av förändring i antal sysselsatta, skatteintäkter och så vidare, med en viss skepticism. Här finns förmodligen stora osäkerhetsintervall och en ytterligare komplikation är att dessa är svåra att beräkna.

Denna "precisionens förbannelse" innehåller samtidigt ett starkt skäl till varför de dynamiska effekterna bör ingå i en reformanalys. Om små förändringar i de beräknade elasticiteterna får stora effekter innebär det även att små beteendeförändringar kan medföra stora effekter på statens finanser. Här ligger en väsentlig dimension i analysen av effekter av skatter och bidrag. Det behövs inte stora incitamenteffekter (löne- och inkomstelasticiteter) för att det totala utfallet ska bli stort. Som en illustration kan nämnas att en ungefärlig uppskattning av effekten på statens finanser av att en individ med genomsnittlig lön går från att vara heltidsförsörjd på bidrag till att förvärvsarbeta på heltid är ca 300 000 kronor per år. Denna till synes höga siffra förklaras av att detta för statens budget innebär dubbla vinster; minskade bidrag och ökade skatter (inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms). Om vi bortser från barn, studenter och ålderspensionärer ingår drygt en miljon individer i aktiv ålder utan sysselsättning i analysen. Antag som en grov kalkyl att en tiondel eller 100 000 individer av dessa potentiellt skulle kunna förvärvsarbeta – dvs gå från heltids bidragsförsörjning till heltidsarbete i den privata sektorn. Det skulle medföra en budgetförstärkning på ca 30 miljarder kronor per år. Som en jämförelse är detta något mer än den årliga utgiften för Sveriges internationella bistånd eller något mindre än vad hela föräldraförsäkringen kostar per år. Naturligtvis är detta starkt förenklat och enbart avsett som en illustration, men det är inte självklart att detta ger en överdriven bild av den stora potential som ligger i en effektiv utformning av skatt- och bidragssystemen. Kalkylen är t ex enbart beräknad på ett enda år, men i de fall övergången till arbetet är permanent eller sträcker sig över flera år blir naturligtvis effekterna betydligt större.

Små elasticiteter får stora effekter därför att det handlar om många individer. Detta gäller naturligtvis i än högre utsträckning för arbetade timmar. Att bortse från ekonomiska incitament därför att dessa på individnivå kan vara små kan leda allvarligt fel i utvärderingen. Det är naturligtvis en svaghet att det är svårt att producera en analys av skattepolitiken som har hög precision och trovärdighet, men detta är trots allt ett svagt skäl för att bortse från dynamiska effekter. Ett verktyg som *SWEtaxben*-modellen ger en möjlighet att utvärdera och jämföra konsekvenserna av olika skatte- och bidragsreformer där resultaten går att förstå och där olika antaganden kritiskt kan bedömas. *SWEtaxben*-modellen representerar med sin blandning av modeller härledda från ekonomisk teori och pragmatiska lösningar trots allt ett "vetenskapligt utnyttjande av fantasin, men vi har alltid någon materiell grund att bygga våra spekulationer på".

Referenser

Andersson, C. och J. Antelius (2010), "Jobbskatteavdraget – bra tänkt men illa känt", *Ekonomisk Debatt*, 2010:2.

Blomquist, S. och H. Selin (2008), "Hourly Wage Rate and Taxable Labor Income Responsiveness to Changes in Marginal tax Rates", Working Paper 2008:16, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala Universitet.

Chetty, R. (2009), "Bounds on elasticities with optimization frictions: A synthesis of micro and macro evidence on labour supply", NBER Working Paper No. 15616.

Chetty, R. och E. Saez (2009), "Teaching the Tax Code: Earnings Responses to an Experiment with EITC Recipients", NBER Working Paper No. w14836.

Deaton, A. (2009), "Instruments of development: Randomization in the tropics, and the search for the elusive keys to economic development", Research Program in Development Studies, Center for Health and Wellbeing, Princeton University.

Edin, P. A. och P. Fredriksson (2000), "LINDA – Longitudinal Individual DATA for Sweden, Working Paper 2000:19, Uppsala Universitet, Nationalekonomiska institutionen.

Ericson, P. och L.R. Flood (2009), "A microsimulation Approach to an Optimal Swedish Income tax", IZA DP No. 4379.

Ericson, P. och L.R. Flood (2010), "Skatter, timlöner och arbetstid: utvärdering av skattereformer när både arbetstid och timlöner påverkas", Rapport till Svenskt Näringsliv.

Ericson, P., L.R. Flood och R. Wahlberg (2009), "SWEtaxben: A Swedish Tax/benefit Micro Simulation Model and an Evaluation of a Swedish Tax Reform", Working paper No 346 in S-WOPEC, <http://swopec.hhs.se/gunwpe/abs/gunwpe0346.htm>

Feldstein, M. (1995), "The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform", *Journal of Political Economy*, Vol. 103, No. 3, 551–572.

Feldstein, M. (1999), "Tax Avoidance and the Deadweight loss of the Income Tax", *Review of Economics and Statistics* 81(4), 674–680.

Finanspolitiska rådets rapport (2008), "Svensk finanspolitik", <http://www.finanspolitiskaradet.se/download/18.cd1771b11927f1f0c6800085452/Svensk+finanspolitik+2008.pdf>.

Finanspolitiska rådets rapport (2010), "Svensk finanspolitik", <http://www.finanspolitiskaradet.se/download/18.6c09f59d1287ef288f9800067863/Svensk+Finanspolitik+2010.pdf>.

Imbens, G.W. och M. Wooldridge (2009), "Recent Developments in the Econometrics of Program Evaluation", *Journal of Economic Literature*, 47:1, s. 5–86.

Lundgren, S., L.R. Flood, L. Behrenz, H. Edquist 2008, *Vägar till full sysselsättning: Konjunkturrådets rapport 2008*, SNS Förlag.

Meghir, C. och D. Phillips (2009), "Labour Supply and Taxes", Report of a Commission on Reforming the Tax System for the 21st Century, Chaired by Sir James Mirrlees www.ifs.org.uk/mirrleesreview.

Regeringens proposition 2009/10:1.

Riksrevisionen (2009), "Jobbskatteavdraget", 2009:20.

Saez, E., J. Slemrod och S.H. Giertz (2009), "The Elasticity of Taxable Income with respect to Marginal Tax Rates : A Critical Review", Working Paper 15012, <http://www.nber.org/papers/w15012>.

Skatter i Sverige 2008, SKV 152 utgåva 11, Skatteverket.

Sörensen, P.B. (2010), *Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges*. ESO-rapport 2010:4.

Wooldridge, J.M. (2002) "Econometric analysis of cross section and panel data", Cambridge and London: MIT Press.

Bilaga I: Disponibel inkomst, budgetmängd och ersättningsgrad

Disponibel inkomst består av en individuell del samt i förekommande fall en hushållsspecifik del. Den individuella komponenten kan uttryckas som $C_i = w_i h_i + y_i + v_i - t_i$ där indexet i står för mannen eller kvinnan. Lönen per timma anges av w och årsarbetstiden av h och produkten wh är således arbetsinkomsten. Individen kan därtill ha en beskattningsbar inkomst y från annat än arbetsinkomster, till exempel arbetslöshetsersättning eller andra bidrag eller kapitalinkomst, och även en icke beskattningsbar inkomst v , exempelvis barnbidrag. Skatten betecknas med t och beräknas som en funktion av taxerad arbetsinkomst som är $w_i h_i + y_i - d_i$, där d är avdrag, till exempel reseavdrag. Utöver den individuella delen kan det finnas en hushållsspecifik del som tillfaller hushållet och är baserad på hushållets bidragsgrundande inkomst. De hushållsspecifika bidrag och avgifter som beaktas i denna rapport är försörjningsstöd, bostadsbidrag samt kostnader för barnomsorg. Om man låter B beteckna summan av dessa hushållsgemensamma bidrag och avgifter så definieras hushållets disponibla inkomst som $C = C_{man} + C_{kvinna} + B$ (här antas ett parhushåll).

Ett sätt att studera effekten av reformer av skatte- och bidragssystemen är att beräkna den disponibla inkomsten före reformen, C_0 , och sedan disponibel inkomst, C_1 , efter reformen. Genom att jämföra C_0 och C_1 ser man hur stor effekt reformen har på hushållens inkomster och naturligtvis då skatter och bidrag ingår i dessa beräkningar erhålls även effekten på dessa. Det är även möjligt att summera utfallet över individerna, viktat med urvalsvikter, och erhålla makrotalen. På detta sätt kan t ex förändring i skatteintäkter, inkomster och bidrag beräknas. Detta är huvudsakligen den metod som används av Finansdepartementet och andra myndigheter för konsekvensberäkningar av ändringar i skatte- och bidragssystemen. Utgångspunkten för dessa beräkningar är ett program, FASIT, som ger en detaljerad information om regel- och bidragssystemet och som därför kan beräkna hushållens disponibla inkomst med hög precision. Som underlag för beräkningarna används information från ett slumpmässigt urval av svenska hushåll.

Genom att beräkna den disponibla inkomsten dels vid heltidsarbete, dels vid heltidsarbetslöshet, får man ett mått på ersättningsgraden. Beräkna C_0 för alla individer vid heltidsarbete ($h=1$ 800 timmar per år) och sedan C_1 för samma individer då vi antar att de är heltidsarbetslösa ($h=0$ timmar). *Ersättningsgraden* definieras som C_1/C_0 . Den anger hur stor andel av den disponibla inkomsten som individen får behålla vid arbetslöshet. Ersättningsgraden beräknas på samma sätt för andra typer av tillstånd av icke arbete, såsom ålders- och förtidspensionering och även långtidssjukskrivning.

Bilaga II: *SWETaxben*

En viktig komponent i *SWETaxben* är modulen för regelsystemen, vi kallar denna del *MINI_FASIT*¹⁶. Syftet med *MINI_FASIT* är att beräkna hushållens *budgetmängd*, dvs disponibel inkomst vid olika val av arbetstid.

Nedan ges en beskrivning av hur både ersättningsgrad och budgetmängd används för att beräkna hushållens val av arbetstid och disponibla inkomst. Men först är det nödvändigt att beskriva hur befolkningen delats in i olika grupper, eftersom detta har relevans för den sekventiella strukturen i simuleringen. Följande indelning görs; (1) barn, 0–15 år, (2) ålderspensionär, (3) Student, (4) förtidspensionär (sjuk/aktivitetsersättning), (5) föräldraledig, (6) arbetslös, (7) övriga, (8) långtidssjuk, och (9) sysselsatt. Denna indelning baseras på huvudsaklig inkomstkälla år 2007. De som huvudsakligen har inkomst från förvärvsarbete klassas som sysselsatta. De som har arbetslöshetsersättning klassas som arbetslösa osv. Gruppen övriga är de som varken har arbetsinkomst eller någon bidragsform (frånsett eventuellt försörjningsstöd) som huvudsaklig inkomstkälla.

De olika steg som ingår i simuleringen beskrivs i det efterföljande flödesschemat. Första steget innebär att ersättningsgraden för förtidspension beräknas. Detta görs för alla individer i åldern 18–64 år (dock ej äldre barn) som har status förtidspensionärer, arbetslösa, långtidssjuka eller sysselsatta. För var och en av de individer som ingår i denna riskgrupp anropas *MINI_FASIT* två gånger; första gången för att beräkna disponibel inkomst givet förtidspensionering på heltid och andra gången givet heltidsarbetet. Kvoten, disponibel inkomst vid förtidspension och vid sysselsättning, definierar ersättningsgraden. Givet den beräknade ersättningsgraden, samt alla andra variabler som ingår i modellen, kan sannolikheten för att vara förtidspensionär beräknas. En förändring i skatter/bidrag som påverkar denna kvot kommer även att påverka sannolikheten att träda in i, vara kvar i, eller lämna statusen som förtidspensionär. Individer som inte klassas som förtidspensionärer får en temporär status och genomgår nästa sekvens i simuleringen.

Nästa steg är simulering av arbetslöshet och riskpopulationen är nu arbetslösa, långtidssjuka eller sysselsatta samt de som ingår i den temporära statusen. Tillvägagångssättet är detsamma som för förtidspensionärer och detaljerna behöver inte upprepas. Efter detta steg klassas antingen individen som arbetslös eller i temporär status. Sedan följer långtidssjuk, nu med riskpopulationen långtidssjuka, sysselsatta och temporär status. Igen samma procedur och resultatet är en klassificering som långtidssjuk eller temporär status. Slutligen beräknas sannolikheten att vara ålderspensionär för de som är pensionärer, tillhör övriggruppen sysselsatta eller har temporär status. Detta steg genomförs enbart för

---

¹⁶ Mini står för att detta är en förenklad variant av det regelverk som ingår SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT. I *MINI_FASIT* beskrivs inte samtliga regelsystem lika detaljerat som i FASIT, samtidigt som regelsystem som inte finns i FASIT beaktas. Ett sådant exempel är pensionsreglerna.

individer i ålder 61–70 år. Individer yngre än 61 år kan inte vara ålderspensionärer och vi klassar alla som är över 70 som pensionärer. Efter detta steg är individen ålderspensionär eller har status temporär.

Efter de binära modellerna följer en enkel imputering där alla individer som har lämnat status som förtidspensionär, arbetslös, långtidssjuk eller pensionär och som har temporär status erhåller arbetstiden 1 800 timmar/år. Detta avslutar den första delen och efter detta följer prediktioner av arbetstid och eventuellt försörjningsstöd. Det kanske förefaller märkligt att vi modellerar försörjningsstöd men detta beror på att det finns många hushåll som har rätt till bidraget men inte söker det, vilket i litteraturen refereras till som utnyttjandeproblemet .

Varje individ i riskpopulationen betraktas som sysselsatt eller frivilligt utan arbete och för varje individ/hushåll i denna riskgrupp anropas MINI_FASIT ett antal gånger för att beräkna budgetmängden vid alla de kombinationer av arbetstid och bidrag som vi tillåter. Vid varje kombination beräknas en disponibel inkomst och två budgetmängder skapas för varje hushåll – en med och en utan försörjningsstöd. Givet dessa budgetmängder och övriga variabler som ingår i arbetsutbudsmodellen predikteras en arbetstidsklass och eventuellt försörjningsstöd, genom att välja den kombination av arbetstid, konsumtion och försörjningsstöd som maximerar individens/hushållets nyttofunktion. Notera att olika modeller har estimerats beroende på familjetyp. Efter dessa beräkningar har alla individer erhållit en predikerad status, arbetstid och försörjningsstöd.

I nästa steg tillämpas modellen som prognostiserar individens timlön. Modellen används för att justera den observerade timlönen efter en reform. Det är enbart de individer som arbetar såväl före som efter reformen, och samtidigt påverkas av reformen, som ingår i den population som kan få en höjd eller sänkt timlön. När modellen för timlön tillämpas beaktas enbart förändringen i individens marginalsatt, vilken utvärderas efter en eventuell anpassning av arbetstiden.

Slutligen, vid dessa predikerade värden, anropas MINI_FASIT en sista gång för att beräkna disponibel inkomst (och en stor mängd andra variabler som andra inkomster, skatter, bidrag osv). Det är således den disponibla inkomsten som är ett resultat av regelsystemet i MINI_FASIT. Genom att ändra reglerna och upprepa simuleringen erhålls nya predikerade inkomster och en konsekvensberäkning av regeländringens förväntade effekter kan genomföras.

Det är uppenbart att de prediktioner som beräknas är beroende av de ekonometriska modeller som använts och för en beskrivning av dessa hänvisas till Ericson, Flood & Wahlberg (2009) samt för timlönomodellen till Ericson och Flood (2010).

Figur. Struktur SWEtaxben.

